
Časopis československé socialistické opozice

SOU D NAD ŠESTI

Toto číslo Listů je jubilejní. Vychází právě deset let po čísle 1/1970, tedy prvním vůbec. Přílohu připojujeme s lítostí. Páli bychom si přiložit něco radostnějšího, než záznam soudního procesu nad šesti nevinnými lidmi.

Ale ať čtenář soudí sám: co by měla jubilejní příloha obsahovat typičtějšího? Jakou jinou by měla zvolit událost, ve které by se podstata tohoto režimu zrcadlila průzračněji a jasněji? Jaký výrazný vnitropolitický, mezinárodní, ekonomický nebo kulturní úspěch vydává svědectví o těchto deseti letech?

Odpovězme tak: Kdyby tento režim skutečně mohl takový úspěch vykázat, věru by nepotřeboval «vítězit» nad půl tuctem občanů, kteří upozorňovali na porušování základních lidských práv a občanských svobod orgány tohoto režimu. Jestliže to potřebuje, doznává tím: 1) že je tak slabý, že potřebuje tato práva a tyto svobody porušovat; 2) že je tak slabý, že potřebuje zavřít lidi, kteří ve shodě s ústavou a zákony na toto porušování upozorňují; a 3) že je tak slabý, že potřebuje po desíti letech sáhnout k tak trapné justiční frašce.

V tom smyslu byla tedy volba právě této přílohy – bohužel – nejen nevyhnutelná, ale také jediné typická pro dnešní stav režimu, a hluboce historicky poučná.

Redakce Listů

Poznámka redakce: Záznam o procesu vychází bez vědomí a bez souhlasu těch, kdo jej pořídili.

Hlavní líčení

Hlavní líčení v trestní věci proti ing. Petru Uhlovi a spol. u Městského soudu v Praze

PRVNÍ DEN

Tento záznam je pořázen podle paměti jednotlivých účastníků, zejména Jana Bednáře, Jiřího Bednáře, Zuzany Dienstbierové, Pavly Němcové a je určen pro příbuzné a přátele obžalovaných.

Usilovali jsme o maximální přesnost a objektivitu, mohlo však dojít k nepřesnostem ve formulacích. Nejméně přesné jsou pravděpodobně záznamy závěrečných řečí obhájců.

22. října 1979, Městský soud v Praze, Spálená ul. 2, II. patro, jednací síň číslo 81

V 8.30 zahajuje předseda senátu dr. Kašpar. Kromě předsedy je členem senátu dr. Bureš, dvě ženy a jeden muž. Nalevo dva prokurátoři – dr. Janda a dr. Adamec, dále náhradní soudce. Napravo obhájci: dr. Lindner, dr. Pěnka, dr. Tichý, dr. Lžičař, dr. Klouza a dr. Němeček, zastupující po řadě Petra

Uhla, Václava Bendu, Jiřího Dienstbiera, Václava Havla, Ottu Bednářovou a Danu Němcovou.

Jako diváci (či zástupci veřejnosti) je přítomno dvanáct příbuzných obviněných, dále dr. Baláš z Generální prokuratury a další tři osoby: redaktor Rudého práva Jiří Hečko, podle jména na vstupence muž jménem Bláha. Asi šest míst pro diváky zůstává neobsazeno.

Po formálním zahájení a prezentaci byla přečtena obžaloba:

* V trestní věci proti ing. Petru Uhlovi a spol. je podána obžaloba proti:

1) ing. Petru Uhlovi, nar. 8. 10. 1941 v Praze, ženatému, zaměstnanci n.p. Mrazírny – závod 02, Praha 3, trvale bytem Praha 2, Anglická 8, t.č. ve vazbě od 29.5.1979;

2) dr. Václavu Bendovi, nar. 8.8.1946, ženatému, zaměstnanci hotelu Meteor RaJ Praha 1, trvale bytem Praha 2, Karlovo nám. 287/18, t.č. ve vazbě od 29.5.1979;

3) Jiřímu Dienstbierovi, nar. 20. 4. 1937 v Kladně, rozvedenému, dokumentaristovi Projektového ústavu hl. města Prahy, trvale bytem Praha 2, Podskalská 8, t.č. ve vazbě od 29. 5. 1979;

4) Václavu Havlovi, nar. 5. 10. 1936 v Praze, ženatému, spisovateli, trvale bytem Praha 6, U děvického rybníčku 4, přechodně Hrádek u Vlčice č. 5, okr. Trutnov, t.č. ve vazbě od 29. 5. 1979

5) Ottě Bednářové, roz. Šmirousově, nar. 18. 6. 1927 v Praze, rozvedené, administrativní pracovníci výrobního podniku Svazu invalidů ČSR Meta Praha, trvale bytem Praha 4, Novodvorská 416/141, t.č. ve vazbě od 30. 5. 1979;

6) Daně Němcové, roz. Valtrové, nar. 14. 1. 1934 v Mostě, vdané, v domácnosti, trvale bytem Praha 2, Ječná 7, t.č. ve vazbě od 29. 5. 1979;

že v době od jara 1978 do konce května 1979 v Praze 2 a jinde z odporu proti socialistickému státnímu zřízení republiky a se záměrem podporovat antikomunistickou zahraniční propagandu a v úmyslu vyvolávat mezi obyvatelstvem republiky nepřátelství proti socialistickému státnímu zřízení republiky, založili nelegální organizaci «Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných», a po stanovení programu organizace a rozdělení úkolů, v porozumění s dalšími osobami a některými činiteli zahraničních štvavých centrál vyhotovili postupně velké množství písemností, v nichž hrubým způsobem pomocí vymyšlených nebo záměrně zkreslených údajů byly hrubě napadány bezpečnostní orgány, prokuratura, soudy, sbor nápravné výchovy; tyto písemnosti rozšiřovali v ČSSR a dávali je k dispozici i zahraničním antikomunistickým centrálám, které jich využily k útokům proti nám v západním a emigrantském tisku a v relacích různých štvavých vysílačů typu «Svobodná Evropa»,

tedy,

z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky prováděli podvratnou činnost proti jejímu společenskému a státnímu zřízení a proti jejím mezinárodním zájmům, přičemž tento čin spáchali ve spojení s cizím činitelem a ve větším rozsahu.

Tím spáchali všichni obžalovaní trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1,2 písm. a/b Trestního zákona.

Po přečtení obžaloby se o slovo přihlásil obhájce Petra Uhla dr. Lindner a žádal osobní slyšení svědků (pracovníků prokuratury a soudů) za předpokladu, že by se četly jejich výpovědi – Dvořáka, Grulichy a Matěchy, a rovněž důkaz rukopisu znalcem. Dr. Klouza, obhájce Otty Bednářové, žádá, aby byl vyložen celý spis, týkající se Věry Ciparové, nebo aby její výpověď byla vyřazena z důkazního řízení. Dienstbierův obhájce dr. Tichý žádá, aby byl předvolán svědek Lis a přečteno sdělení č. 34 (Zmatlík?). Předseda: «Soud rozhodne během dokazování».

Obžalovaný Václav Benda upozorňuje na formální závady a nepřesnosti v údajích obžaloby (v datech a jménech), způsobené zřejmě technickými potížemi. On sám nemá vyživovací povinnost ke dvěma dětem, ale má pět nezletilých dětí.

Poté opouští obžalovaní místnost, jako první ke slyšení zůstává Dana Němcová.

Po obvyklých formalitách se táže předseda senátu dr. Kašpar D. Němcové, zda rozuměla obžalobě a žádá ji, aby se vyjádřila k její podstatě.

D. Němcová: «Beru obžalobu na vědomí, ale nerozumím jí. Jak plyne i z mé výpovědi, obžalobu odmítám. Necítím se vinna tím, že bych jednala z odporu k socialistickému státnímu zřízení, že bych podporovala antikomunistickou propagandu (cituje žalobu ...) VONS nebyla žádná organizace, ale volná iniciativa občanů na podkladu petičního práva podle článku 29 Ústavy».

Předseda: «Odmítáte ... Tak nám aspoň řekněte, jak jste se účastnila vzniku VONSu».

D. Němcová: «Odvolávám se na svoji výpověď z doby vyšetřování. Občas v našem vědomí dochází k rozporu mezi individuálním a společenským právním vědomím, což mě vedlo k rozhodnutí něco učinit. Dále mne k tomu vedly humanitní důvody».

Předseda chce znát blíže metodu činnosti VONSu.

D. Němcová: «Zabývali jsme se jednotlivými případy, neplánovali jsme široké akce».

Předseda: «Vaše účast?»

D. Němcová: «Účastnila jsem se většiny schůzek».

Předseda: «Kdo udával tón vaší činnosti?»

D. Němcová: «Nikdo, byla to společná záležitost, každý jednal sám za sebe».

Předseda: «Jak byly vybírány osoby, jejichž případy se VONS zabýval?»

D. Němcová: «V mém případě jsem se o nich dozvíдалa běžným společenským stykem, šlo o přátele či známé. Každý jednal z vlastní iniciativy, případy vybíral ze svého prostředí podle potřeby, nikdo nikoho nemanipuloval».

Předseda: «Je vám známo, že materiály VONSu byly běžně přístupné v cizině?»

D. Němcová: «Dozvěděla jsem se o tom až při vyšetřování».

Předseda: «A co sdělení č. 63, ve kterém se výslovně hovoří o spolupráci s cizinou?»

D. Němcová: «V něm se obracíme na demokratickou veřejnost, nikoliv na nějaké instituce nebo orgány, které by danou skutečnost zkreslovaly».

Předseda: «A sdělení, která vycházela v emigrantských časopisech?»

D. Němcová: «O tom jsem se dozvěděla až při vyšetřování».

Předseda: «A to se o tom ve výboru nehovořilo?»

D. Němcová: «Ne».

V tomto místě žádá předseda senátu o zapsání předešlého. Zápis diktuje (jako i nadále) dr. Bureš, člen senátu. Nutno poznamenat, že velmi přesně (ovládá těsnopis)?

Předseda: «Měli jste dohodu, že někdo v cizině bude s vámi spolupracovat?»

D. Němcová: «Ve sdělení č. 63 jsou jmenováni Kavín a Janouch. Považovala jsem je za prostředníky s demokratickou veřejností, jinak je neznám, jejich adresy jsem nikdy nepoužila».

Předseda: «Navštívil vás někdo z ciziny?»

D. Němcová: «Navštívili mne dva holandské státní příslušníci, z nichž jeden se představil jako člen Amnesty International. Vysvětlil mi jejich cíle, že Amnesty International není žádná politická organizace, že sleduje případy nespravedlivě stíhaných na celém světě. Já jsem mu řekla, že u nás existuje VONS, který má podobné cíle jako Amnesty International, ale v malém. Amnesty International nepovažuji za škodlivou».

Předseda: «Co jste mu dala k nahlédnutí?»

D. Němcová: «Pouze dokumenty, které jsem měla nahodile u sebe (jeden INFOCH)».

Předseda: «Bylo vám známo něco o vlastních finančních zdrojích VONSu?»

D. Němcová: «Neměli jsme žádné finanční zdroje».

Předseda: «Ani v cizině?»

D. Němcová: «Fond občanské pomoci náležel Chartě 77, což je něco jiného než VONS».

Předseda: «Kdo penězi disponoval?»

D. Němcová: «Domnívám se, že snad Benda s tím měl něco společného, už si nevzpomínám. Přesně nevím, nevím ani o nikom jiném».

Předseda: «Byl určen někdo, kdo to měl na starosti?»

D. Němcová: «Nevím. Kdo cítil potřebu poskytnout podporu, obrátil by se pravděpodobně na Chartu 77, každý si to řešil sám».

Předseda: «Co je vám známo o spolupráci s podobnými organizacemi v cizině, například v Polsku?»

D. Němcová: «O spolupráci s Polskem nic nevím, ani s jinými obdobnými organizacemi».

Předseda: «To, co jste uvedla při vyšetřování je vše pravda?»

D. Němcová: «Ano, zmýlit jsem se mohla jen v detailech».

Předseda diktuje: «Závěrem se obžalovaná odvolává na podrobnou výpověď».

Prokurátor dr. Adamec: «Když jste dostala za úkol nějaký případ, sledovala jste jej až do konce?»

D. Němcová: «Nedostala za úkol! Zpravidla jsem takový případ znala, popřípadě přes známého, a informovala jsem o něm VONS».

Dr. Adamec: «Když jste zpracovala sdělení, kam jste to předkládala?»

D. Němcová: «Na společné schůzce VONSu. Na konkrétním konečném znění se museli podílet nejméně tři členové VONSu – ti však nebyli určeni, došlo k tomu nahodile».

Dr. Adamec: «K rozmnožování se to dostalo jak?»

D. Němcová: «Nebylo to rozmnožováno. Nanej-

výš to byly opisy na stroji. Sama jsem nic neopisovala».

Dr. Adamec: «Byla jste přítomna schůzce, kde byly formulovány protestní dopisy do SSSR manželkám Ščaranského a Ginsburga a do NDR?»

D. Němcová: «Nepamatuji se».

Prokurátor dr. Adamec se dále ptá na písemnost tzv. «Střípky pro VONS».

D. Němcová: «Šlo o důvěrný materiál pro vnitřní potřebu VONSu, aby si každý mohl svůj případ správně umístit do prostoru a času».

Dr. Adamec: «Víte, že byly zaslané děkovné dopisy za finanční podporu?»

D. Němcová: «O ničem takovém nevím».

Dr. Adamec: «Přemýšlela jste o tom, když vás navštívil holandský státní příslušník, proč zrovna vás?»

D. Němcová: «Nepřemýšlela jsem o tom. Naše adresy byly zveřejněny. Jsem osoba velice otevřená a když za mnou někdo přijde, nezkoumám co je zač a povídám si s ním».

Dr. Linder, obhájce ing. Petra Uhla: «Co byste mohla říci o činnosti Uhla ve VONSu?»

D. Němcová: «Účastnil se jí stejným způsobem jako my ostatní. Byl jedním z nás».

Dr. Lindner: «Je vám známo, že by býval měl sledovat případ Šabaty (jmenuje další ...)?»

D. Němcová: «Neshodují se osoby, například Kobal byl můj. Má výpověď při vyšetřování byla založena na předloženém seznamu».

Dr. Lindner: «Znal Uhl onoho holandského státního příslušníka?»

D. Němcová: «Nic mi o tom není známo».

Obhájce Václava Bendy dr. Pěnka: «Věděl Benda, že jste vešla ve styk s holandským státním příslušníkem?»

D. Němcová: «Ne».

Dr. Lžičář, obhájce Václava Havla: «Můžete se vyjádřit k dopisu ve věci Barešových?»

D. Němcová: «Ve VONSu se o tom v diskusi mluvilo, žádný materiál se však nezhotovil. Ani já ani VONS k tomuto případu žádné stanovisko nezaujal».

Předseda senátu: «Cí to byla podle vás akce?»

D. Němcová: «Veřejnosti».

Předseda: «Co je to veřejnost?»

D. Němcová: «Soubor jednotlivců ...»

Předseda: «To je taková teorie ...»

D. Němcová: «Když dva takové hloupí kluci něco vyvedou, na to by neměl být trest smrti. Ovšem každý na to může mít svůj názor. Já sama jsem zásadním odpůrcem trestu smrti. Proto jsem dopis Nejvyššímu soudu podepsala, nikoliv však proto, že bych s jejich činem souhlasila».

Předseda: «Znáte názor «pravé» veřejnosti na případ Barešových?»

D. Němcová: «To nebylo předmětem sporu, v dopise šlo o trest smrti».

Dr. Lžičář: «Zasedal VONS i mimo Prahu, například ve Vlčicích?»

D. Němcová: «Nezasedal, ani se tam žádný člen VONSu nezdržoval, ani nikde jinde mimo Prahu».

Dr. Klouza, obhájce O. Bednářové: «Je vám známo, že by byly někdy nějaké spory uvnitř VONSu ohledně organizační struktury?»

D. Němcová: «Názor mohl mít každý svůj vlastní. Na příklad Petr Uhl měl nejpřesnější názory na zlepšení organizace práce, což vyplývalo z jeho

potřeby preciznosti. My ostatní jsme byli spíše anarchističtější elementy».

Dr. Klouza: «Ten seznam, kde jsou přiděleny případy členům VONSu, kdy jste ho viděla poprvé?»

D. Němcová: «Až při vyšetřování. Asi vznikl na základě schůzky v mém bytě, kde se hovořilo o tom, že některé případy už nejsou aktuální».

Dr. Klouza: «Kdo byl autorem?»

D. Němcová: «Nevím».

Dr. Klouza: «Pokud zpracovávali jednotlivá sdělení tři členové VONSu, titíž rozhodovali o instituci, kam mají být zaslána?»

D. Němcová: «To se spíš rozhodovalo na společné schůzce».

Prokurátor dr. Adamec: «Projednávali jste případ Barešů na schůzce VONSu?»

D. Němcová: «V osobním hovoru na schůzce, nikoliv jako předmět jednání».

Dr. Adamec: «Uvedte konkrétní případ, kdy někdo – jak se praví ve vašem sdělení – pouze hovořil o bezpečnostních opatřeních na letišti a byl za to odsouzen na deset let. Znáte takový případ? Já tedy ne».

D. Němcová: «Nevzpomínám si. Možná, že někdo z ostatních takový případ zná».

Dr. Adamec: «Uvědomujete si škodlivost takového tvrzení? Z NSR nám nebyl vrácen ani jediný únosce letadla».

Dienstbierův obhájce dr. Tichý: «Podle obžaloby z výpovědi Dany Němcové je patrné, že skupina zachovávala pravidla konspirace. Existovala taková pravidla a byla konspirativní?»

D. Němcová: «Nexistovala. VONS byl záležitost veřejná. Tato formulace vznikla v souvislosti se soukromým dopisem Petra Uhla Tesařovi, ale zde nešlo o konspiraci, ale o prostou diskretnost v soukromé korespondenci».

Přibližně v 9,30 je předveden Jiří Dienstbier.

Předseda: «To, co jste uvedl při vyšetřování je pravdivé?»

J. Dienstbier: «Co jsem uvedl je pravdivé s tím, že některé formulace jsou nepřesné. Už proto, že je formuluje vyšetřovatel, o každou větu se musí člověk dohadovat. V taktě zkroucené podobě pak byly předkládány ostatním obviněným».

Předseda: «Vyjádřete se k podstatě obvinění».

J. Dienstbier: «S obviněním nesouhlasím, necítím se vinen. Celý komentář, termíny jako nepřátelství, jsou nepravdivé».

Předseda: «Řekněte nám něco o vzniku a vaší účasti na VONSu».

J. Dienstbier: «Členem jsem od založení (duben 1978). Zpracoval jsem sdělení Lise a Zmatlíka. Podílel jsem se na formulaci některých dalších. Vše ostatní v obžalobě je buď zkreslené nebo nepravdivé. Nebyla to organizace, natož ilegální – ale iniciativa jednotlivých občanů, aby se zabránilo perzekucím nespravedlivě stíhaných. Každý, kdo sdělení zpracoval, za ně nesl odpovědnost; sdělení nejsou tendenční, nezkrslují skutečnost».

Předseda: «Pouštíte se do kategorických soudů».

J. Dienstbier: «Cílem činnosti bylo usilovat o to, aby v naší společnosti nebyly osoby perzekvovány za své názory. Nešlo o útoky na státní instituce, ale o kritiku konkrétních osob».

Předseda: «Byla činnost propojena s cizinou?»

J. Dienstbier: «Ne».

Předseda: «Ale v souhrnném dokumentu je to uvedeno».

J. Dienstbier: «V základním dokumentu se pouze konstatuje, že vítáme pomoc každého, doma i v zahraničí».

Předseda: «Měli jste v cizině zprostředkovatele?»

J. Dienstbier: «Nic takového nevím».

Předseda: «Měl jste konkrétní úkoly? Kdo vám je dal?»

J. Dienstbier: «Sám jsem se rozhodl. Nikdo mi neměl co určovat».

Předseda: «Což nedocházelo k dělbě práce?»

J. Dienstbier: «Ne. Byl-li někdo přesvědčen o nespravedlnosti, tak se tím konkrétním případem zabýval».

Předseda: «Museli jste si přece aspoň říci: – Ty uděláš to a ty zase ono».

J. Dienstbier: «Nelze to tak formulovat».

Předseda: «Když bylo sdělení zpracováno, co se s ním dělalo?»

J. Dienstbier: «To bylo náhodné».

Předseda: «K čemu by pak byly schůzky?»

J. Dienstbier: «Abychom se vzájemně informovali».

Předseda: «Posuzoval se na schůzkách případ Barešových?»

J. Dienstbier: «S celou řadou lidí jsem o tom případu hovořil, ale nemohu o tom říci, že by to bylo posuzováno ve VONSu».

Předseda: «Vy jste ale byl proti».

J. Dienstbier: «Barešovy jsem nikdy nepovažoval za nespravedlivě stíhané. To jsem říkal všude, ale zároveň jsem proti trestu smrti».

Předseda: «Jak bylo s finančními prostředky VONSu?»

J. Dienstbier: «O žádných finančních prostředcích VONSu nic nevím, fond občanské pomoci nemá nic společného s VONS. Ve VONSu se nikdy nic takového ani neprojednávalo».

Předseda: «Vy sám jste někomu dal nějakou podporu?»

J. Dienstbier: «Ne».

Předseda: «Jak docházelo ke styku s cizinou?»

J. Dienstbier: «Vím, že tam byla ta jména Janouch a Kavín, ale nevím kdo s nimi byl ve styku».

Předseda: «Jste novinář. Co je vám známo o zveřejňování sdělení VONSu v cizině?»

J. Dienstbier: «O tom je mi známo velmi málo. Několikrát jsem slyšel vysílání zahraničního rozhlasu o perzekuci osob v ČSSR, ale VONS se nezabýval posíláním dokumentů do ciziny».

Předseda: «Usilovali jste o styk s jinými organizacemi v cizině, na příklad v Polsku?»

J. Dienstbier: «Pokud je mi známo, nikoli».

Předseda: «Upozorňuji vás, že doznání je polehčující okolnost. Zvažte to! Jinak se hajte podle svého přesvědčení, nikdo vám je nebude brát».

J. Dienstbier: «Jsem členem VONSu, nemám se k čemu doznávat. To je vše».

3. členka senátu: «Šířili jste své názory jménem naší veřejnosti. Jak jste byl přesvědčen o svém názoru?»

J. Dienstbier: «Osobně vycházím z toho, že když něco říkám, říkám to za sebe. Ve sděleních se téměř žádné osobní názory nevyskytují. Jsou tam

zejména přesné informace, fakta. Jediné hodnocení je v tom, že na základě faktů jsem dospěl k názoru, že někdo je v rozporu s Ústavou nebo s tím, co je obsaženo v Mezinárodních paktech, nespravedlivě stíhán».

Na tomto místě předseda obžalovaného přerušil, otázka ani odpověď nebyly zaprotokolovány.

Dr. Adamec, prokurátor: «Znal jste se se Zmatlíkem?»

J. Dienstbier: «Po řadu let, prostřednictvím jeho příbuzných».

Dr. Adamec: «Jakých?»

J. Dienstbier: «To je moje soukromá záležitost».

Dr. Adamec: «Jaké jste měl informace, že jste došel k názoru, že jde o nespravedlivý postup?»

J. Dienstbier: «Měl jsem seriózní informace od příbuzných. Sdělení obsahuje pouze fakta, jako na př. za jakých okolností byl zatčen, kdy byla provedena domovní prohlídka, z čeho byl obviněn».

Zde se předseda senátu snaží posuňky přerušit prokurátora – neslýchaná věc – ten však ve výslechu pokračuje. J. Dienstbier:

«... Podstatou sdělení je, že se obrací na úřady se žádostí o prostudování dotyčných případů – zcela podle petičního práva».

Dr. Adamec: «Byl jste slyšen jako svědek ve věci «Zmatlík»?»

J. Dienstbier: «Byl».

Dr. Adamec: «Uplatnil jste své názory?»

J. Dienstbier: «Ano».

Dr. Adamec: «Bylo nějaké spojení nebo spolupráce s polským KOR?»

J. Dienstbier: «Podle mého názoru nic takového neexistovalo».

Dr. Adamec: «Co víte o protestních akcích proti odsouzení v NDR a SSSR?»

J. Dienstbier: «Nějaká sdělení byla, nepamatuji se».

Dienstbierův obhájce dr. Tichý: «Kolik schůzek jste se účastnil?»

J. Dienstbier: «Asi deseti».

Dr. Tichý: «Jak jste se dostal k Lisovi?»

J. Dienstbier: «To byl vlastně případ, který mne přivedl k tomu, abych se touto činností zabýval. Podobně tak i pohřeb profesora Patočky, soud s Jiřím Ledererem, můj vlastní případ ...» Jiří Dienstbier je přerušen předsedou senátu.

Dr. Tichý: «Jaká byla vaše motivace, cíl?»

J. Dienstbier: «Sledoval jsem jediný cíl – pomáhat tomu, aby nikdo v ČSSR nebyl perzekvován za svoje názory, za kritiku státních orgánů».

Dr. Tichý: «Uvedl jste, že jste zpracoval sdělení Lise a Zmatlíka. Jak byla sdělení rozšiřována a komu posílána?»

J. Dienstbier: «Jak byla rozšiřována nevím. Víím, že byla poslána státním orgánům, soudům, prokuratuře atd.»

Dr. Tichý: «Jak je to s pevnými pravidly VONSu?»

J. Dienstbier: «Neměl žádných pravidel. Je to společenství jednotlivců s odpovědností individuální. Kolektivní morální odpovědnost je záležitostí každého občana a VONS se k ní přihlásil».

Dr. Tichý: «V žalobě se tvrdí, že jste byl na vysočanském sjezdu roku 1968 zvolen do ÚV KSČ. Můžete se k tomu vyjádřit?»

Předseda senátu otázku zamítá: «Soud to nepotřebuje».

Dr. Tichý: «Další otázka: Je to pravdou?»

Předseda opět: «Soud to nepotřebuje!» A zároveň Jiří Dienstbier: «Ne, není».

Dr. Tichý chce zaprotokolovat, že otázka nebyla připuštěna.

Soud to zamítá.

Dr. Lindner, Uhlův obhájce: «Jaká byla účast Petra Uhla ve VONSu?»

Jiří Dienstbier odmítá o jiných osobách vypovídat.

Prokurátor dr. Janda: «Jste právník?»

J. Dienstbier: «Ne».

Dr. Janda: «A četl jste vůbec někdy nějaké soudní spisy?»

J. Dienstbier: «To myslíte ... Četl jsem o procesech z padesátých let».

Dr. Janda: «Otázka je jasná. Ano nebo ne?»

Jiří Dienstbier: «Ne».

Dr. Janda: «Jakým právem tedy můžete posuzovat, zda ten či onen byl odsouzen právem či neprávem, jestliže o tom rozhodl kolektivní orgán, který je k tomu povolán?»

J. Dienstbier: «Každý občan má podle mého názoru právo i povinnost se vyjádřit ke všemu, co považuje vhodné nebo nevhodné».

Dr. Janda: «Váš způsob obhajoby je poněkud naivní. Děláte ostudu svému jménu».

Předseda senátu do publika: «Vy tam v tom bílém svetru, pojdte sem! A vezte sebou to, co si tam píšete. Všechno!»

«To jsou prázdné papíry».

«Vezte to všechno, pojdte ještě blíž. Jak se jmenujete?»

«Ondřej Dienstbier».

«Ukažte ty poznámky!» Předseda si prohlíží napsané. «Proč si je děláte?»

«Máme více příbuzných a starou matku. Abych je mohl informovat o průběhu procesu».

Předseda diktuje do zápisu: «Poznámky Ondřeje Dienstbiera se zabavují a zakládají se do spisu». Pak informuje účastníky, že poznámky při líčení se mohou dělat jen se souhlasem senátu. Anna Šabatová, manželka Petra Uhla zvedá ruku. Předseda jí předvolá k pultu:

«Jak se jmenujete?»

«Anna Šabatová».

«Co si přejete?»

«Žádám o povolení, abych si mohla dělat poznámky».

«Dělat poznámky při líčení se nepovoluje. Považujte to za varování, při opětném porušení jednacního řádu můžete být vyloučena».

«Domnívám se, že u veřejného procesu mám právo dělat si poznámky».

«Senát po poradě vylučuje Annu Šabatovou až do konce soudního líčení z jeho účasti».

«Já neodejdu». Anna Šabatová si jde sednout na své místo. Předseda ohlašuje pětiminutovou přestávku a během ní dva uniformovaní příslušníci vyveklí Annu Šabatovou ze soudní síně (ta se nevzpírala, odmítala však odejít, nechala se bezvládně odvléci).

V důsledku znemožnění dělat si poznámky bude následující zápis stručnější.

Přestávka je delší než byla ohlášena. Po ní dr. Lindner navrhuje, aby byl předveden jeho klient ing. Petr Uhl a aby pro neobvyklost situace mohl zvolit důvěrníka, dle § ... tr. řádu (jednacního řádu)? nezávisle na tom, že jde o veřejný proces, při němž účast důvěrníka nevyplývá ze zákona.

Předseda senátu oznamuje, že se žádosti nevyhovuje, ježto «pro ni není zákonných důvodů» a na podkladě opatření podle § 201 tr. ř. a § 34 jedn. ř. o přeplňování soudní síně.

Jednání pokračuje předvoláním Otty Bednářové. po formalitách ji předseda žádá, aby se vyjádřila k podstatě obžaloby.

O. Bednářová: «Odmítám obžalobu i celé trestní řízení. Činnost VONSu nevyplývala z nepřátelství. Odmítala jsem vypovídat při vyšetřování, odmítám vypovídat i před soudem. Odmítám vůbec účast na procesu a to z vážných morálních důvodů. Moje fyzická přítomnost není dobrovolná a nechci se nechat vmanipulovat do jakékoli role v tomto procesu. Chtěla bych se ale zmínit o motivaci, proč jsem nevypovídala a proč i teď odmítám vypovídat. Nezlobte se, že to budu číst, po pěti měsících vidím poprvé víc než tři lidi pohromadě. Zúčastnila jsem se rehabilitačních procesů v šedesátých letech a měla jsem možnost vidět a slyšet, jak se hroutily obžaloby z padesátých let i žalobci».

V tomto okamžiku ji předseda senátu přerušuje: «Ale paní Bednářová, tak chcete vypovídat nebo ne. Musíte se rozhodnout, mluvíte k věci».

Ota Bednářová se pokouší pokračovat, předseda ji opět přerušuje. Dr. Klouza, její obhájce, žádá o možnost krátké porady s klientkou, poté žádá, aby byly její poznámky alespoň přiloženy ke spisu. S tím předseda senátu po krátké poradě souhlasí.

Předseda senátu pak prochází svůj základní seznam otázek. Ota Bednářová na všechny odmítá odpověď.

Předveden je obžalovaný dr. Václav Benda. Na výzvu k zaujetí stanoviska k obžalobě V. Benda v delší promluvě uvádí, že jak už uvedl při vyšetřování, zákrok proti VONSu jakož i celé řízení neuznává a že se tedy nehodlá k žalobě vyjadřovat ani vypovídat, nicméně přesto by se chtěl nyní, kdy je již seznámen s obžalobou, vyjádřit k některým jejím bodům, které nejvíce zkreslují skutečnost: 1. ve sděleních VONSu nešlo o lživé či zkreslující informace. Dokumenty byly psány věcně a korektně, odvolávaly se buď na dostupné dokumenty z jednání či na svědectví účastníků. Byl-li uveden nějaký názor, nešlo o podstatnou část sdělení. Nikdy však nešlo o úmysl pomlouvat a poškodit zájmy republiky;

2) nešlo o žádnou organizovanou skupinu, nýbrž o volné sdružení občanů. Tvrzení obžaloby se opírá o dopis Petra Uhla dr. Tesařovi. Šlo o soukromou polemiku, ostatní členové se s jeho názory neztotožňovali a asi ani P. Uhl by v jiné souvislosti, kdyby nebyl citově zaangažován, se tak nevyjádřil;

3) v žádném případě nešlo o konspirační metody – naopak – jména členů VONSu byla zveřejněna v úvodním sdělení a jednotlivá sdělení byla vždy zasílána oficiálním institucím;

4) VONS nikdy neměl a nezacházel s finančními prostředky. Pokud se v obžalobě mluví o «fondu občanské pomoci», jde o prostředky Charty 77.

«Já jsem sice s těmito prostředky disponoval, ale pouze jako mluvčí Charty 77. Proto to s projednávanou trestní věcí nesouvisí a odmítám se k tomu dále vyjadřovat. Co se týče finančních prostředků poskytnutých paní Kašfákové a Hrabalové, bylo to před existencí fondu občanské pomoci (FOP Charty 77 byl založen na základě ceny Monismanien na jaře 1979). Já sám jsem poskytl peníze paní Hra-

lové (1.500, – Kčs) v loňském roce – šlo o osobní dar, přesto, že jsem říkal paní Hrabalové, že nejde o mé peníze, protože je odmítala přijmout, což vysvětlím později»;

5) existovaly akce, jichž se zúčastnili jen někteří členové VONSu – na př. vánoční a velikonoční hladovka, protest proti trestu smrti nad sourozenci Barešovými a pod., které však nesouvisely s VONSem. Benda sám se na př. hladovek účastnil, protest však nepodepsal.

Konečně chce Václav Benda poznamenat, že mohlo dojít k některým nesrovnalostem mezi jeho výpovědi při vyšetřování a jeho skutečným názorem. Tak na př. nepopírá znalecké posudky. Vysvětluje to atmosférou vyšetřování: v místnosti vyšetřovatele visely dva obrazy Stalina, k jehož odkazu se vyšetřovatel hrdě hlásil – v takové situaci se těžko diskutuje o lidských právech.

Poslední poznámka – v bytě při domovní prohlídce bylo zabaveno 1.300, – tuzexových korun. «Chtěl bych zdůraznit, že jde o majetek mé manželky, v tomto případě dokonce v bezpodílovém vlastnictví. Jde o dar rodiny manželky a dlouhletého přítele Ivana Medka. Žádám soud, aby při rozhodování o zabavení resp. o vrácení věcí k tomu přihlédl».

Žádné spojení s cizinou neudržel, obžaloba se pokouší mu to dokázat tím, že se jeho texty vysílaly a otiskovaly v zahraničí.

Na další otázky předsedy senátu (obdobné jako v předchozích případech: vznik VONSu, styl a řízení schůzek, dělba práce, rozšiřování, zejména v cizině v emigrantských časopisech, spolupráce s cizinou, finanční prostředky . . .), V. Benda odpovídá jen do té míry, pokud se přímo týkají jeho výše uvedeného vyjádření. Tak na př. prokurátor dr. Adamec připomíná děkovný dopis za finanční podporu ze Švédska.

V. Benda: «To byla záležitost Charty 77».

Dr. Adamec: «Ale je to podepsáno za Chartu 77 i za VONS».

V. Benda: «To není možné».

Jinak na většinu otázek V. Benda odpovídá: «Je mi líto, ale k tomu se bohužel nemohu vyjádřit», nebo «Nepamatuji se». Pouze na otázku: «Co víte o holandských státních příslušnících, kteří navštívili Danu Němcovou?»

V. Benda: «Na tuto otázku bych vyjimečně odpověděl. O ničem takovém jsem nevěděl, dozvěděl jsem se to až ze spisů».

Polední přestávka 12.15 – 13.15 hod. Soud přistupuje k výpovědi obžalovaného Václava Havla. K podstatě obžaloby V. Havel uvádí, že ji neuznává. Má nicméně k celé záležitosti co říci, to by však raději odložil až do závěrečné řeči, až bude znát průběh jednání. Jak už uvedl do spisů, odmítá vypovídat o činnosti VONSu, vypovídá pouze o své osobě a o některých podružných detailech. Předseda jako vždy opakuje své otázky, které povětšinou zůstávají bez odpovědi.

Prokurátor dr. Adamec připomíná, že při prohlídce v jeho bytě bylo nalezeno Svědectví z roku 1978 a Listy: «Četl jste to?»

V. Havel: «Nejspíš ano».

Dr. Adamec: «Znáte se s profesorem Janouchem?»

V. Havel: «Neznám ho osobně, mluvil jsem s ním po telefonu».

Dr. Adamec: «Po telefonu?»

V. Havel: «Mluvil jsem s ním, ale už si nevzpomínám, zda to bylo před nebo až po založení VONSu».

O finančních prostředcích V. Havel vypovídá, že patřily Chartě 77, že byly určeny pro zcela jiné účely, o kterých zde nehodlá hovořit. Některé podpory vyplatil z vlastních peněz, jako sociální podporu postiženým – ostatně odehrálo se to dávno před tím než byla Chartě 77 cena Monismanien udělena (peníze došly až krátce před uvalením vazby). Na otázku o konkrétních sděleních VONSu V. Havel poznamenává, že pokud je mu známo, nebylo mu dosud prokázáno autorství ani jednoho.

Havlův obhájce dr. Lžičař se ptá, zda se Havel během činnosti VONSu povětšinou zdržoval ve Vlčicích.

V. Havel: «Ano, jen občas na dva, tři dny jsem přijel do Prahy, asi tak tři, čtyřikrát. Za dobu existence VONSu jsem napsal pouze jeden materiál a to svou druhou zprávu o svém domácím vězení, která byla určena pouze mým přátelům, a pokud vím, ta nebyla nikde publikována. Fejeton, který uvádí obžaloba, jsem napsal ještě před vznikem VONSu a navíc má jiný název i jiný obsah».

Na otázku dr. Lžičaře, zda se ve Vlčicích konaly schůzky VONSu, odpověděl, že nikoliv, navíc byl celou dobu hlídán policií. Pokud šlo o případ Barešových, podepsal dopis Nejvyššímu soudu, ale na zpracování protestu ani na jeho rozšiřování, jak tvrdí žaloba, se nepodílel. V dopise šlo ostatně o postoj k trestu smrti, jehož on je zásadním odpůrcem.

Následuje výslech obžalovaného ing. Petra Uhla.

Předseda senátu: «Máte právo vyjádřit se k podstatě obžaloby».

P. Uhl: «Nemíním se vyjadřovat k tomu, čemu vy říkáte obžaloba. Necítím se vinen a proto nemám potřebu se hájit. Ten spis, který se ke mně dostal, nepovažuji za obžalobu VONSu, ale za útok proti Chartě 77. K dalším otázkám se odmítám vyjádřit».

Dr. Klouza, advokát Otty Bednářové, z pověření ostatních advokátů, požádal o krátký rozhovor s klienty. Rozhovory se uskutečnily bez přerušení hlavního líčení. Po dobu rozhovorů stáli v těsné blízkosti všech obviněných členové eskorty. Teprve v tomto okamžiku se Petr Uhl měl možnost dozvědět, proč není v soudní síni přítomna jeho manželka. Poté byli obžalovaní stručně seznámeni předsedou senátu s výpověďmi ostatních obžalovaných před soudem. Následovalo důkazní řízení, které spočívalo v konstatování spisů. Při konstatování svědeckých výpovědí nevyšel najevo žádný důkaz proti obžalovaným. Předseda senátu konstatoval na př.: svědek šel navštívit Václava Bendu, ale ten nebyl doma; paní Laštůvková vypověděla, že ji navštívil Jiří Němec a pak obdržela 8.000, – tuzexových korun (zde zřejmě došlo k mýlce); svědkyně Paŕla Němcová se zpočátku odmítala vyjádřit k činnosti VONSu, ale pak přiznala, že někteří členové Vonsu se asi zúčastnili některých soudních jednání; jedna svědkyně identifikovala Jaroslava Suka, když odcházela po soudním jednání s jejím manželem s tím, že je z Charty 77 a z VONSu a chtěl na ní adresu její a jejího manžela atp. . .

Předseda senátu oznámil, že po poradě senátu se upouští od konstatování svědeckých výpovědí pracovníků soudů, prokuratur a vězeňských zařízení a

řady dalších svědeckých výpovědí. Vyřazením těchto svědeckých výpovědí byla zároveň zamítnuta žádost Uhlova obhájce dr. Lindnera, jak ji přednesl na začátku líčení.

Dále přikročil předseda senátu k provádění listinných důkazů. Probírá jeden svazek za druhým (celkem 28 svazků), uvádí pouze některé a napřeskáčku, některé stručně charakterizuje, jiné pouze konstatoje, na př.: «Tak tady máme svazek číslo to a to, jde vesměs o materiály zabavené při domovních prohlídkách u obžalovaných i jiných osob; svazek ten a ten, list číslo x až y, většinou sdělení VONSu psaná na stroji, list číslo x až y – materiál podepsaný Gertrudou Sekaninovou-Čakrtovou; napíšeme svazek ten a ten, list x až y, tak tady jde o sdělení podepsané Jiřím Němcem, pravděpodobně s rukopisnými poznámkami obžalovaného Uhla, který ho cenzuroval». Na to vznesl Petr Uhl dotaz, proč se předseda senátu domnívá, že jde o jeho rukopis. Předseda senátu ho vyzval, aby předstoupil.

Předseda: «Podívejte se, psal jste to, nebo ne?»

P. Uhl: «K tomu se samozřejmě odmítám vyjádřit. Chci pouze vědět, jakým způsobem jste k tomu závěru došli, máte-li nějaký znalecký posudek».

Předseda: «Pane Uhl, posudek sice nemám, ale vaše písmo je přece všeobecně známé». Což vzbudilo všeobecné veselí mezi obžalovanými a jejich příbuznými.

Když předseda senátu konstatoje svazek s dokumentací k železničářskému plesu, hlásí se o slovo Václav Benda: «Navrhuji, aby celý tento svazek byl z důkazního řízení vyjmut, protože jde o materiál, který zpracoval tehdy založený Výbor na obranu Havla, Kukala a Landovského, který již neexistuje, s VONSem neměl nic společného a svou činnost ukončil před založením VONSu».

Slovo si bere prokurátor dr. Adamec: «Trvám na tom, aby spis byl jako důkazní materiál veden, protože byl orgány StB nalezen při domovní prohlídce u Jarmily Bělikové ve světlíku, kam ho jmenovaná schovala přesně v den jejího zatčení».

Okamžitě reagují a o slovo se hlásí Uhl, Dienstbier, Benda a Havel.

Předseda: «Vezmeme to po pořádku», vyzývá Uhla.

P. Uhl: «Předně bych chtěl říci, že návrh Bendy, aby spis byl vyňat z důkazního řízení, je bezpředmětný. Spis už nemůže být z důkazního řízení vyňat, protože jej předseda senátu již konstatoval před soudem. Za druhé bych chtěl říci, že spis nebyl zabaven v den zadržení Jarmily Bělikové, ale přesně rok před tím. Návrh pana prokurátora svědčí o tom, že spis vůbec nezná, nemá ho prostudovaný. A pokud jste vy, pane předsedo, konstatoval tento spis jako důkazní materiál, pak ho zřejmě, nezlobte se, neznáte ani vy».

Dále je vyzván Benda: «Dokumentace k plesu železničářů byla zabavena v létě 1978».

J. Dienstbier: «Chtěl jsem říci totéž, že to bylo předtím».

V. Havel: «Chtěl jsem říci totéž».

Zaprotokolována je pouze výpověď Bendy, prokurátora, Dienstbiera a Havla, nikoliv Petra Uhla.

Po velké odpolední přestávce (17.45 – 18.00 hod.) byla vyslechnuta dvojice znalců písma (pan Laštůvka a pan Alexandr X). «Vyslechnuta» není vhodné slovo, neboť v podstatě celou dobu mlčky stáli,

zatímco předseda senátu monotonním hlasem předčítal ze spisu čísla a jména písemností a současně – pokud se to podařilo zjistit – značky psacích strojů a jména jejich vlastníků (ponejvíc V. Benda, J. Dienstbier a P. Uhl). Nakonec se jich ptá, zda něco mění na svých původních znaleckých posudcích. Nic.

Uhlův obhájce dr. Lindner žádá, aby vysvětlili, proč u strany 2 jedné z položek identifikovali rukopis P. Uhla s «pravděpodobností», zatímco u strany 3 s «určitostí». Jeden ze znalců uvádí, že se už po delší době nemůže pamatovat, že však to asi bylo proto, že na straně 2 byl text velmi krátký, s malou frekvencí písma, kdežto na straně 3 byl velmi dlouhý. K tomu poznamenává P. Uhl, že co do délky textu tomu bylo pravděpodobně naopak, na straně 2 byl text dlouhý a na straně 3 krátký, jak je možno snadno se přesvědčit ze spisů.

Jiří Dienstbier poznamenává, že jedna z písemností nemohla být psána na jeho stroji, jak je uvedeno ve znaleckém posudku, ježto tento stroj vlastnil teprve asi čtrnáct dní před zatčením, zatímco sdělení o Zmatlíkovi, o které se jedná, je mnohem dřívějšího data. Předseda senátu navrhuje, aby písmoznalci vzali v tomto bodě posudek zpět.

Dr. Klouza, obhájce O. Bednářové, se ptá, zda srovnávací text, který měli znalci k dispozici při určování autorství rukopisných poznámek přičítaných paní Bednářové, byl psán tužkou, či třeba kuličkovým perem. Ve spisech jsou texty totiž ve fotokopíích, takže to není zřejmé. Písmoznalci nevědí, už se nepamatují čím byl srovnávací text psán. Dr. Klouza se tedy táže, zdali na tom záleží. Písmoznalci po krátkém vysvětlení sdělují, že nikoliv.

Jako svědkka nechává předseda senátu dr. Kašpar předvést Alberta Černého. V době, než je předveden, pokračuje v listinném dokazování.

Albert Černý je přivezen z vazby z Brna-Bohunic. Odvolává se na svoji výpověď ve spisech, nemá ji čím doplnit. Předseda senátu by se přece jen rád na něco zeptal, zejména jak se dozvěděl o činnosti VONSu a jak se jí účastnil.

A. Černý: «O VONSu jsem se dozvěděl od přítele, který mi též vysvětlil jeho cíle a navrhl mi, abych ve VONSu pracoval, s čímž jsem souhlasil. Zúčastnil jsem se asi tří schůzek, všechny byly v bytě Václava Bendy».

Předseda: «Co se projednávalo?»

A. Černý: «Zpravidla šlo o konečnou revizi textu některého sdělení».

Předseda: «Kdo předsedal nebo řídil jednání?»

A. Černý: «Těžko konkrétně říci, spíše je řídili všichni dohromady, hovořilo se spontánně».

Předseda: «Byly předmětem jednání finanční podpory? Hovořilo se o fondu občanské pomoci?»

A. Černý: «O fondu nic nevím, na schůzkách se o tom nejednalo. Pouze o přestávkách, mám dojem, ale nejsem si jist, zaslechl jsem, jak někdo říká, že by se mělo někomu pomoci».

Předseda: «Co víte o spojení s cizinou?»

A. Černý: «O ničem takovém nevím».

Předseda: «Kam byla zasilána sdělení?»

A. Černý: «Vím jen to, že na státní orgány, jako je prokuratura a podobně».

Předseda: «Jednalo se též o hladovce na podporu odsouzených?»

A. Černý: «Ano, též se o takové věci mluvilo».

Předseda: «Vida, tak i takovýchle věci, nejen petice. A kdo tedy řídil schůzky, někdo přece musel udávat tón».

Albert Černý vypovídá jako výše.

Předseda: «Hovořilo se někdy o případu Barešových?»

A. Černý: «Pokud si vzpomínám, tak nikoliv».

Druhá členka senátu: «Zmínili jste se, že jste se zúčastnil tří schůzek. Jak jste se o schůzkách dozvěděl?»

A. Černý: «Na první schůzku mne přivedl můj přítel, o termínech dalších jsem se dozvěděl vždy na předchozí schůzce».

Dr. Lindner: «Projednávalo se někdy za vaší přítomnosti sdělení o Šabatovi? Nevzpomínáte si, hovořilo-li se o jeho zdravotním stavu a o tom, kdo měl jeho případ na starosti?»

A. Černý: «Ano, vzpomínám si, hovořilo se o jeho předchozích dvou infarktech a v souvislosti s tím o tom, jak snáší výkon trestu. Myslím, že se říkalo, že jeho zdravotní stav je v současné době dobrý. Pokud si vzpomínám, mluvil o tom snad Petr Uhl, ale nevím, jestli ho měl na starosti».

V. Havel: «Měl jste z těch tří schůzek, kterých jste se osobně zúčastnil, dojem, že šlo o organizovanou podvratnou skupinu, pracující pro zahraniční antikomunistická centra, která organizují pomlouvačné kampaně proti Československu?»

A. Černý: «To rozhodně ne!»

D. Němcová: «Podívejte se na mne. Pamatujete se na mne? Ve spisech jste mě poznal podle fotografie».

Albert Černý se chtěl na Danu Němcovou podívat, bylo mu v tom však zabráněno eskortou.

D. Němcová: «To byste se ovšem musel otočit. Uvádíte, že jsem zahájila debatu o předvánoční hladovce. K tomu bych chtěla podotknout, že jsem o ní jenom informovala, a to v době, kdy už probíhala. S VONSem neměla nic společného».

Předseda senátu povoluje Albertu Černému otočit se.

A. Černý: «Ano, poznávám vás, ale omlouvám se, nepamatuji si vaše jméno».

D. Němcová: «Jmenuji se Dana Němcová».

A. Černý: «Pokud jsem uvedl ve spisech, že hladovka byla předmětem jednání, myslel jsem tím, že se tam o ní mluvilo. Bylo to pro mne nové prostředí a nemohl jsem dost dobře odlišit to, co bylo záležitostí VONSu, od jiných věcí».

Prokurátor dr. Adamec: «Uvedl jste, že vás o VONSu informoval váš přítel. Můžete nám říci jeho jméno?»

A. Černý: «Mohu, protože jsem je uvedl již při vyšetřování. Byl to Jiří Müller».

Předseda senátu děkuje svědkovi Albertu Černému a nechává ho odvést. Pokračuje listinné dokazování. Předseda se probírá spisem a uvádí stručné charakteristiky jednotlivých dokumentů. Jsou to na příklad:

– texty sdělení a dopisů členů VONSu zaslaných státním orgánům, zejména prokuratuře;

– různá korespondence, zejména dopis Petra Uhla Tesařovi (užitý v žalobě);

– svazek korespondence, zejména z ciziny, zabažené převážně v bytě Jiřího Dienstbiera.

Na tomto místě dr. Tichý žádá, zda by jednotlivé dopisy v tomto svazku obsažené mohly být přečteny a zda by se k nim jeho klient J. Dienstbier mohl

vyjádřit. Jde mu zejména o dopis Henry Krcha a Helsinské stráže, z nichž se vyvozuje spojení J. Dienstbiera s cizinou. Žádosti o přečtení dopisů nebylo vyhověno.

O slovo se hlásí Jiří Dienstbier: «Chtěl bych přesto vysvětlit, o co ve jmenovaných dopisech jde. Dopis od Henry Krcha jsem dostal asi před rokem, založil ho a nikdy jsem na něj nereagoval. Šlo v podstatě o vizitku pana Krcha a jeho dcery, ke které byla připojena nabídka ke spolupráci. V dopise byly ještě dvě fotokopie novinových článků. Dopis od Helsinki Watch jsem dostal asi čtyři dny před zatčením, nikdy jsem na něj neodpověděl. Za tu krátkou dobu jsem ho ani nemohl někomu ukázat. Chtěl bych ještě vysvětlit o jakou organizaci jde. Helsinki Watch byla založena na jaře letošního roku, sleduje dodržování lidských práv v USA, nikdy se nepodílela na štvavé kampani proti ČSSR, jak se uvádí v žalobě. Naopak, občas jsou její zjištění citována i v našem tisku».

Předseda senátu upozorňuje na dokument, podle kterého Helsinki Watch obdržela na první období své činnosti 400.000 dolarů od Fordovy nadace.

V zápise pak dr. Bureš vynechal tu část výpovědi J. Dienstbiera, ve které se hovořilo o uveřejňování zjištění Helsinki Watch v našem tisku.

Ve složce dokumentů zabavených při domovní prohlídce u V. Bendy je kartička bílého papíru s rukopisem, který se nepodařilo identifikovat. Na žádost dr. Klouzy, aby předseda senátu konstatoval, co je obsahem kartičky, předseda uvádí, že to není podstatné, na to dr. Klouza upozorňuje, že na kartě je uveden seznam, o kterém se během hlavního líčení již několikrát hovořilo, tj. seznam jednotlivých případů stíhaných osob a jejich «patronů», což je jedním z důkazů obžaloby, že VONS je organizace.

Mezi dalšími dokumenty uvedenými předsedou při listinném dokazování jsou:

- děkovaná korespondence Charty 77 za podpory;
- doklady o finančních částkách zaslanych V. Bendovi, J. Dienstbierovi, K. B. Z. T.;
- vyjádření ministerstva vnitra k protistátnímu charakteru tiskovin Listy a Svědectví a k relacím Svobodné Evropy v souvislosti s VONSem (šlo asi o třicet čtyři relací);
- vyjádření ministerstva zahraničí k různým «nátlakovým» akcím z ciziny.

Čtení je přerušováno jen občasnými připomínkami obžalovaných nebo obhájců, že ten či onen dokument nesouvisí s vlastní činností VONSu.

J. Dienstbier: «Jsem sice laik, ale nerozumím tomu, proč jsou do spisů zařazovány materiály Charty 77».

Předseda: «Ale pane Dienstbier, to my vám tady nebudeme vysvětlovat. Soud přece neslouží k žádné diskusi. Jestli vám něco není jasné, obraťte se na svého obhájce, ten vám to jistě vysvětlí».

J. Dienstbier: «V tom případě tedy namítám, že do spisů jsou zařazovány materiály podepsané mnou, Bendou a Tomínovou».

Dále předseda senátu konstatoval další písemnosti, které jsou buď nepodepsané, nebo podepsané osobami, které nejsou členy VONSu.

V 19.30 hodin se člen senátu dr. Bureš naklání k předsedovi senátu a cosi mu šeptá. Předseda se dívá na hodinky a oznamuje: «Tak máme půl osmé,

paní obhájci jsou už, jak vidím, unaveni, tak skončíme. Líčení se odrokuje na zítřek, 8.00 hodin v téže místnosti».

DRUHÝ DEN

23. října 1979, městský soud v Praze, Spálená ul. 2, II. patro, jednací síň číslo 81

Zahájeno v 8.30 hodin. Hned po prezentaci se hlásí obhájce Dany Němcové dr. Němeček: «Moje klientka mi právě oznámila, že má tak vážné zdravotní obtíže, že se necítí schopna účastnit se dalšího jednání».

Předseda senátu dr. Kašpar: «Paní Němcová vstaňte a povězte nám, co vám je».

D. Němcová: «Již delší dobu mám potíže s páteří. V důsledku včerejšího celodenního sezení se můj stav velmi zhoršil. Mám silné bolesti páteře, které mi nesnesitelným způsobem vystřelují do hlavy. Mám také bolesti v krajině křížové, které se šíří do dolní poloviny těla, do levé nohy mě neustále chytá křeč. Ještě bych chtěla říci, že mi byl zjištěn objektivní nález a že v současné době mám od lékaře povoleno polehávat».

Předseda: «Hlásila jste své potíže vězeňskému lékaři?»

D. Němcová: «Nehlásila, protože tam nebyl».

Předseda: «Ptám se vás, jestli jste dnes ráno žádala lékaře?»

D. Němcová: «Nežádala, protože v Ruzyni v úterý lékař není, je tam pouze v pondělí a ve středu, žádala jsem pouze léky».

Předseda: «Na léky se vás neptám, ptám se, proč jste nežádala lékaře».

D. Němcová: «Vždyť říkám, že tam dnes není, proto jsem požádala pouze o léky. Žádám teď, aby se dostavil lékař a aby mne vyšetřil».

Předseda senátu po poradě odrokuje jednání o hodinu s tím, že bude zavolán vězeňský lékař, aby rozhodl, zda se Dana Němcová může účastnit jednání.

Asi v 9.45 obnoveno jednání, předvolání vězeňští lékaři dr. Kořízková a dr. Vondráček, kteří D. Němcovou prohlédli, uvádí, že jde o vertebrogenní syndrom páteře s hlavním sídlem v krční oblasti s vystřelováním bolesti do hlavy, a že obžalovaná v současné době trpí maximálními obtížemi. Doporučují delší přestávky v jednání (maximálně 20 minut), aby si D. Němcová mohla odpočinout. Po skončení jednání je nezbytná důkladná lékařská prohlídka včetně ambulantního vyšetření kompletní funkce ledvin. Na dotaz předsedy senátu, zda se může obžalovaná zúčastnit jednání, kladná odpověď. Dr. Kořízková sdělila senátu, že byla aplikována ampule eunalgitu, což neovlivní její schopnost sledovat průběh jednání. Poté prohlásila D. Němcová, že se přesto necítí schopna vnímat průběh hlavního líčení. Předseda senátu nechal zaprotokolovat, že se D. Němcová necítí dobře.

Následuje výslech svědků.

Předseda: «V «zájmu ekonomiky řízení» budeme, než bude předvolána svědkyně, pokračovat v konstatování důkazů».

Hlásí se V. Havel: «Chtěl bych poznamenat něco ke svazku, který byl včera naposledy konstatován. Včera totiž pan předseda na rozdíl od jindy nedal

možnost obžalovaným a obhájčům ke svazku se vyjádřit».

Mezitím se dostavila svědkyně Irena Hrabalová. Současně s občanským průkazem předložila potvrzení o pracovní neschopnosti. Předseda senátu nechává zaprotokolovat s tím, že k jejímu zdravotnímu stavu bude přihlédnuto. Předseda senátu k V. Havlovi: «Budete slyšen až po výslechu svědků».

Svědkové byli poučeni o svých povinnostech a právech. Svědkyně I. Hrabalová se odvolává na svoji svědeckou výpověď v předběžném šetření. Vše, co tam uvedla, je pravda.

Předseda: «Přesto bych se vás chtěl zeptat, jak jste se o existenci VONSu dozvěděla?»

I. Hrabalová: «Navštívil mne pan Suk, zajímal se o případ mého muže. Později mne poprosil, abych dokumentaci k případu mého muže zanesla k Bendům. Tak jsem se s nimi seznámila».

Předseda: «A byla jste tam jenom jednou?»

I. Hrabalová: «Ne, asi šestkrát».

Předseda: «A dal vám někdy pan Benda nějaké peníze?»

I. Hrabalová: «Ano, dal mi asi 1.500, – Kčs. Přišlo mi to tehdy velice vhod, protože jsem byla v tísnivé situaci».

Předseda: «Navštívil vás někdo ze zahraničí?»

I. Hrabalová: «Ano, navštívili mne dva Němci. Protože umím velmi málo německy, odvedla jsem je k Bendům. Podotýkám ještě, že pan Benda se s nimi neznal».

Předseda: «O čem se tehdy hovořilo?»

I. Hrabalová: «Vůbec nevím, protože německy nerozumím».

Hlásí se Václav Benda: «Paní svědkyně, ve vaší výpovědi ve spisech je uvedeno, že jsem vám řekl, že peníze, které jsem vám nabídl, byly z jiného zdroje, nikoliv mé vlastní. Můžete uvést, zda jsem to řekl potom či předtím, co jste peníze odmítla?»

I. Hrabalová: «Je mi líto, ale skutečně si už nevzpomínám. To bych lhala, kdybych něco uvedla».

V. Benda: «Rád bych k tomu uvedl toto: svědkyně podporu důrazně odmítla s ohledem na moji početnou rodinu a tak jsem tedy řekl, že nejde o mé peníze. Byla v situaci, kdy skutečně potřebovala pomoc».

Dr. Pěnka, Bendův obhájce: «Nechce svědkyně nyní, když jí V. Benda připomněl okolnosti, zpřesnit svoji výpověď? Všiml jsem si totiž, že při popisování situace V. Bendou svědkyně přikývla. Mám dojem, že se rozpomněla».

I. Hrabalová: «Lituji, opravdu se nemohu s určitostí vyjádřit».

Prokurátor dr. Adamec: «Ve své výpovědi jste uvedla, že jste tehdy obdržela od těch Němců západoněmecké marky, které vám pan Benda směnil».

I. Hrabalová: «Ano».

Dr. Adamec: «Celkem to tedy bylo 6.500, – Kčs».

I. Hrabalová: «Ano».

Předseda senátu ukončil výslech svědkyně Ireny Hrabalové. Další svědkyní je ... Kašáková.

Předseda: «To, co jste uvedla ve své výpovědi, je pravda?»

Kašáková: «Ano».

Předseda: «Jak jste poznala Václava Havla?»

Kašáková: «Václav Havel mne navštívil».

Předseda: «Dal vám nějaké peníze?»

Kašáková: «Ano».

Předseda: «Kolik?»

Kašáková: «Už se nepamatuji».

Hlásí se Václav Havel: «Pane předsedo, bylo by možno, aby paní svědkyni byla předložena sdělení číslo 24 a 59»? Podle obžaloby se na jejich přípravě V. Havel podílel, týkají se Zd. Kašáka. «A aby byla požádána o posouzení, zda jsou podle jejího názoru tato sdělení pravdivá, či zda naopak obsahují hrubě zkreslující a smyšlené údaje pomlouvající naše státní zřízení?»

Předseda: «Žádosti Václava Havla se nevyhovuje».

Jako další svědkyně byla předvolána paní Valová.

Valová: «Navštívila mne paní Jarmila Běliková, řekla, že nedávno vznikla organizace, která chce pomáhat lidem, kteří jsou nespravedlivě stíháni».

Předseda: «Žádala vás o nějaké materiály o vašem muži?»

Valová: «Ne, sama jsem jí je dala».

Předseda: «Nabízela vám J. Běliková nějaké peníze?»

Valová: «Ne, žádné jsem nikdy nedostala».

Předseda: «Kdy byl zadržen váš manžel?»

Valová: «26. října 1977».

Předseda senátu a prokurátor dr. Adamec se dohadují o tom, že v písemné výpovědi je zřejmá chyba v datu.

Hlásí se Jiří Dienstbier: «Mohla by svědkyně říci, zda Jarmila Běliková skutečně použila termínu «organizace»? A viděla jste nějaké sdělení VONSu, týkající se případu vašeho manžela?»

Předseda: «K první otázce se svědkyně již vyjádřila».

Ke druhé otázce svědkyně Valová uvádí, že taková sdělení viděla, i jiná, která se netýkala jejího manžela.

Po odchodu svědkyně Valové dává předseda senátu slovo Václavu Havlovi, který se o ně hlásil již na počátku dnešního jednání.

V. Havel: «Pane předsedo, mám připomínku ke spisu, který byl čten včera před skončením jednání, kdy jste již nevyzval k připomínkám. Jde o můj fejeton, který byl monitorován z vysílání stanice Svobodná Evropa. Obžaloba z tohoto fejetonu, který má jiný název než uvádí obžaloba, cituje větu, která v něm vůbec není, jak se lze snadno přesvědčit náhledem do monitorovaného záznamu».

Poté předseda pokračuje v konstatování listinných důkazů. Jsou to zejména:

- výpisy z tuzexových bankovních účtů;
- dopisy z ciziny došlé ústavním a státním činitelem;
- ofotografované písemnosti (v negativech) odebrané holandským státním příslušníkům na hranicích;
- vyjádření ministerstva vnitra ke spolupráci s polskou skupinou KOR.

V souvislosti s KOR poznamenává Václav Benda: «Údaj žaloby o tom, že jsem prostřednictvím polské studentky Jaworské zprostředkoval styk s KOR není pravdivý, neboť žádnou osobu tohoto jména neznám. Navíc o tom, že jsem se s ní nikdy nesešel, svědčí i doporučující dopis, který byl u mne nalezen, což svědčí zároveň o tom, že jsem jej nikdy nepoužil».

J. Dienstbier: «Chtěl bych poznamenat, že ani já

paní Jaworskou neznám a nikdy jsem se s ní nesešel».

Předseda senátu oznamuje: «Svědkyňe Věra Ciparová se nedostavila a nebyla předvedena. Máme tady potvrzení z nemocnice na Pankráci, kde je hospitalizována po malé mozkové příhodě, po které ochrnula na polovinu těla. A kromě toho trpí epilepsií. Lékař rozhodně trvá na tom, že její stav je takový, že se nemůže dostavit k hlavnímu líčení. Soud tedy upouští od jejího svědectví». Poté ohlašuje první patnáctiminutovou přestávku.

Po přestávce se pokračuje v jednání přibližně v 11.15. Dr. Klouza oznamuje, že jeho klientka Otta Bednářová nedostala toho dne správnou dietní stravu, že tedy nejedla, že by jí však stačil rohlík a Pachelník.

Předseda senátu diktuje do protokolu: «Obžalované Bednářové se povoluje, aby jí o příští přestávce hlavního líčení příbuzní předali dva rohlíky a Pachelník».

Jednání pokračuje konstatováním spisů, a to dokumentů, týkajících se osobních charakteristik obžalovaných (posudky z pracoviště a zpráva o pověsti dotyčného v místě bydliště). Zejména se konstatují rozsudky v předchozích řízeních u Petra Uhla (pro § 98 Tr. zák. z roku 1970 – čtyři roky odnětí svobody) a u Václava Havla (pro § 112 Tr. zák. – poškození zájmů v cizině z roku 1977 – čtrnáct měsíců podmíněně). Posudky nečte, jen poznamenává, že na př. ve zprávě o pověsti V. Havla se uvádí, že Václav Havel není v trvalém pracovním poměru, což prý «tam nedělá dobrý dojem». U posudků u jiných obžalovaných jen konstatuje, že jsou kladné.

Na dotaz předsedy vyhlašuje prokurátor, že nemá další návrhy k důkaznímu řízení. Dotazovaní obhájci dr. Lindner a dr. Pěnka rovněž nemají. Dr. Tichý prohlašuje, že trvá na svém původním návrhu, aby byl předvolán jako svědek L. Lis. Současně předkládá tři dopisy z pracoviště, týkající se hodnocení osoby Jiřího Dienstbiera. Předseda dopisy přikládá ke spisům bez přečtení. Dr. Lžičář nemá návrh. Dr. Klouza vzhledem k tomu, že nebyla konstatována svědecká výpověď paní Ciparové, bere zpět svůj návrh na její předvolání. Jednotliví obžalovaní jsou dotazováni, zda mají další návrhy k důkaznímu řízení.

Po krátké poradě bez přerušení soud zamítá návrh dr. Tichého. Předseda prohlašuje důkazní řízení za ukončené. Slovo má žalobce, který netrvá na přestávce.

Závěrečnou řeč obžaloby čte prokurátor dr. Adamec z připraveného, strojem psaného textu. První část jeho řeči je téměř totožná s obžalobou, a to i v některých jednotlivostech, jež byly během důkazního řízení zpochybňovány. V jedné své větě se vyjádřil k fondu občanské pomoci. (Nepamatujeme se však, zda v tom smyslu, že «nepovažujeme za prokázané» nebo v tom, že «nepovažujeme za důležité» to, že tento fond byl spravován VONSem).

V další části řeči prokurátor některé věci rozvíjí a zmiňuje se též o některých okolnostech, o kterých nebyla dosud řeč. Hovoří explicitně o holandském státním příslušníku, o Medkovi, že to byl právě on, kdo hovořil o VONSu ve Svobodné Evropě, o Janouchovi. Obžalovaným vytýká, že «svoji činnost povýšili nad zákony a Ústavu této země», a že měli zjevný cíl: «napadat orgány soudu, bezpečnostní orgány, orgány činné v trestních řízeních».

Zdůrazňuje, že jejich činnost lze charakterizovat jako «spolupachatelství». Nepřátelské pohnutky vidí «již z formulací dokumentů». Jako konkrétní doklad nepřátelských pohnutek uvádí dopis Václava Havla Pen klubu a jeho článek «Milý pane Ludvíku», které byly otištěny ve Svědectví, dále Noční kádrový dotazník Václava Bendy a jistý fejeton Petra Uhla. Styky s cizinou vyvozuje již samotným uvedením plných adres a telefonních čísel, včetně volacího znaku Prahy, zprostředkovatelů Kavína a Janoucha ve sdělení číslo 63. Rovněž uvádí jména některých význačných západních deníků a periodik, které o VONSu hovořily. Zvlášť podrobně prokurátor hovoří o případu Jiřího Gruntoráda: nepravdivost sdělení VONSu má vyplývat přímo již ze soudních spisů. Výpovědi k případu Gruntoráda dává příložit ke spisům. Uvádí z výpovědí svědků v této věci, že se Gruntorád účastnil večírků v bytě Jablonského, kde se skrývaly dívky, které utekly z Domova mládeže v Hodkovičkách (s daty narození 1961 – 1963) a kde všichni byli neustále v alkoholickém opojení, s oněmi dívkami docházelo k pohlavním stykům a kdosi, koho zde nemínil jmenovat, přinesl dokonce marihuanu. «A takového mravního společenského bahna se VONS zastával».

Dle výpovědi svědků Gruntorád při jedné příležitosti hovořil o možnosti odejít ilegálně za hranice pomocí únosu letadla a o potřebě mít k tomu účelu zbraň. Při jedné příležitosti zbraň skutečně zakoupil za 500, – Kčs. Tento případ uvádí prokurátor k dokreslení, jakých živelů se VONS zastával, a současně k demonstraci spravedlivého jednání našich státních orgánů: protože souvislost mezi úmyslem unést letadlo a opatřením si zbraně, jakoliv je pravděpodobná, nebyla jednoznačně a nade vší pochybnost prokázána, byl v této věci Gruntorád zproštěn obvinění a byl pouze obviněn pro přestupek neoprávněného přechovávání stíelné zbraně. A VONS se opovažuje tvrdit, že u nás jsou osoby, které jsou za pouhou zmínku • nedostatečných bezpečnostních opatření na letišti odsuzovány k deseti letům vězení i více (přičemž si obžalovaná Dana Němcová nevzpomíná ani na jediný takový případ).

Prokurátor rovněž hovoří o případě Barešových, kde zvlášť vyzdvihuje zrudnost jejich činu a nemorálnost úmyslu se jich zastávat.

Jako význačnou skutečnost, dokreslující postoj Václava Havla, uvádí prokurátor fakt, že jako položka číslo 10 v protokolu o domovní prohlídce u V. Havla ze dne 29. května 1979 je text malého akčního programu, známého z případu Hübl a spol. Protože při dřívější domovní prohlídce provedené před rokem v souvislosti se stíháním v jiné věci tato písemnost nalezena nebyla, vyplývá z toho, že si V. Havel tento text opatřil v nedávné době, písemnosti tohoto druhu shromažďoval a ve své činnosti z nich vycházel.

Závěrem prokurátor vzhledem k uvedeným skutečnostem navrhuje, aby všichni obžalovaní byli uznáni vinnými z podvracení republiky ve smyslu § 98 Trest. zák. a to ve velkém rozsahu a ve spolupráci s cizinou dle § 98,2, a, b, Trest. zák. Hlavní duch činnosti VONS dávali nesporně Petr Uhl, Václav Havel a Václav Benda. Pro tyto tři obžalované navrhuje trest při horní hranici rozpětí stanoveného trestním zákonem. U obžalovaného Jiřího Dienstbiera a Otty Bednářové vzhledem k

menší účasti a rovněž vzhledem k částečné výpovědi u Jiřího Dienstbiera, který sice poněkud změnil svůj postoj při hlavním líčení, je však třeba přihlížet k průběhu celého přípravného řízení, navrhuje trest v polovině rozpětí trestní sazby. Přitom u obžalovaného P. Uhla navrhuje výkon trestu ve druhé nápravné skupině a u obžalovaných V. Havla, V. Bendy, J. Bendy, J. Dienstbiera a O. Bednářové v první nápravné skupině. U obžalované D. Němcové s přihlédnutím k tomu, že má sedm dětí, k jejímu zdravotnímu stavu a k její rozsáhlé výpovědi, doporučuje využít § 59/1 Tr. řádu a navrhuje podmíněčný odklad výkonu trestu, přičemž navrhuje nejvyšší zákonem stanovenou dobu zkušebního období. Dále navrhuje, aby soud rozhodl pro propadnutí zabavených předmětů a rovněž finančních prostředků užívaných k činnosti VONSu.

Po závěrečné řeči žaloby předseda senátu přerušuje jednání na polední přestávku 45 minut (do 13.15 hodin).

Po polední přestávce pronášejí obhájci své závěrečné řeči. Dr. Tichý žádá, aby vzhledem k tomu, že Jiří Dienstbier si sám připravil svou závěrečnou řeč, byla dána možnost promluvit jak obhájci tak obžalovanému (Trestní řád umožňuje promluvit obhájci, «případně» obžalovanému). Předseda senátu jej uklidňuje s tím, že je to samozřejmé, že je to běžná praxe.

První hovoří obhájce ing. Petra Uhla dr. Lindner. Navrhuje, aby VONS byl hodnocen z hlediska důkazů o tom, zda byl či nebyl organizací, opírá se o výpovědi obžalovaných a též o výpověď svědka Alberta Černého, že nešlo o organizaci. «Obžaloba ve svém tvrzení, že VONS byl organizací, se opírá zejména o dopis P. Uhla dr. Tesařovi. Z tohoto dopisu vyplývá, že P. Uhl byl skutečně zastáncem větší organizovanosti, ale je nutno konstatovat, že nikdy nepředložil návrh změn a že respektoval princip spontánnosti. Je třeba uznat, že obžalovaní si ne zcela přesně vyložili meze petičního práva podle článku 29 Ústavy, a že zde došlo k určitému excesu. Žaloba nepředložila ani jeden důkaz, který by bezpečně prokázal, že sdělení VONSu rozšiřovali. Rovněž úmysl zveřejnění nebyl prokázán. Mému klientovi nebylo ani prokázáno, že vypracoval nějaké sdělení. Z výpovědi A. Černého vyplývá pouze to, že na jedné schůzce VONSu hovořil Petr Uhl o tom, že zdravotní stav Jaroslava Šabaty se koncem roku 1978 zlepšil. Žádný nepřípustný nátlak na orgány činné v trestním řízení nebyl prokázán. V prohlášení k případu sourozenců Barešových jde pouze o výhradu k trestu smrti, nikoliv o schvalování trestného činu a navíc nebylo prokázáno spoluautorství mého klienta na textu ani na jeho rozšiřování.

Jako dokazovacího materiálu bylo použito textu (textů)? otištěného (otištěných) ve francouzské mutaci časopisu Listy. U toho však nebyl přiložen ani český překlad, aby bylo možno posoudit obsah z hlediska jeho škodlivosti. Je třeba dodat, že ani zde nebylo Petru Uhlovi prokázáno, že by k zveřejnění této práce dal souhlas».

Dr. Lindner dále zpochybňuje důkaz spoluautorství P. Uhla na dopise Mezinárodnímu sdružení právníků. Znalci písma se vyjádřili s jistotou pouze k jedné stránce textu, ke druhé stránce pouze s pravděpodobností, přičemž to odůvodňují délkou textu, se kterou to však bylo obráceně, než uvádějí.

Nebylo prokázáno, že by klient souhlasil se zahraniční propagandou.

Z hlediska stránky subjektivní nutno poznamenat, že od prvního oznámení činnosti VONSu do zahájení trestního stíhání uplynul téměř rok, což umožnilo P. Uhlovi se domnívat, že jedná v intencích zákonů republiky. Připomněl soudu, že po stránce objektivní je nutno vyjít ze zásady, že důkazy je vždy nutno hodnotit ve prospěch obžalovaného. Obhájce na závěr doporučuje, aby Petr Uhl byl zproštěn obžaloby.

Markéta Němcová vstává ze svého místa a jde k dr. Němečkovi, aby mu řekla, že její matce je velice špatně, takže není téměř schopna sedět v lavici, což bylo z pouhého pohledu na ni zcela patrné. Předseda senátu se na ni tázavě dívá a Markéta Němcová vznáší žádost: «Promiňte, pane předsedo, že ruším, ale nebylo by možné, abychom se na zadní lavici, kde je dosud dost místa, sesedli a jednu lavici vyndali, aby se na ni maminka mohla natáhnout?»

Předseda senátu nerozumí, Markéta Němcová opakuje svoji žádost ještě jednou.

Předseda: «Není to nutné, už jsem přece řekl, že budeme dělat častěji přestávky».

Hovoří obhájce Václava Bendy dr. Pěnka. Zahajuje svoji závěrečnou řeč tím, že «po tak pádných argumentech obžaloby, které přednesl pan prokurátor, je těžko něco dodat». Sám se však musí držet zájmů svého klienta a proto si vezme k ruce poznámky V. Bendy.

Nutno vyjít z toho, že V. Benda nepopřel svoji účast na činnosti VONSu, odmítl však specifická obvinění, přičemž se snažil vycházet z faktů. Z výsledků svědků nevyplývá žádné mimořádné postavení V. Bendy mezi ostatními členy VONSu. Dr. Pěnka dále uvádí, že jako socialistický právník musí vycházet z názoru svého klienta, totiž, že není vinen a nepatří před soud. Sám by však chtěl svému klientovi vytknout, že se raději měl chovat podle přísloví «ševče, drž se svého kopyta». V. Benda je totiž matematik a filosof a nesprávně si vykládal – v dobré míře ovšem – zákony. Jak plyne ze spisů, řada dokumentů VONSu byla nalezena v jeho bytě. To však neznamená, že by byl autorem všech těchto věcí. Dalo by se vysvětlit tím, že ze sklonu k vědecké práci si všechny doklady zakládal. Kdyby si myslel, že jeho činnost není v souladu s československými zákony, byl by tyto materiály zničil a nenechával je ve svém bytě.

Navrhuje zproštění, pokud však soud bude jiného názoru, navrhuje přihlídnout k §§ 33, 40/1 (?) a k tomu, že jeho klient má pět vyživovacích povinností.

Obhájce Jiřího Dienstbiera dr. Tichý doporučuje vyjít z úvodního prohlášení, které se odvolává na petiční právo.

Z výpovědi Dany Němcové vyplývá, že každý člen VONSu si hleděl svého «chráněnce». Naproti tomu Václav Havel hovoří o kolektivní odpovědnosti. Již z toho je vidět, že ve VONSu nebylo jednoty, byla tam jakási rozporuplnost. Tu je též vidět v dopise Petra Uhla Tesařovi. Kolektivní odpovědnost, o které mluvil V. Havel, je tedy odpovědnost morální; právo zná jen odpovědnost individuální. Pokud jde o účast jeho klienta na činnosti VONSu, jsou zde sdělení 30, 34, 29, 100, u kterých přiznal autorství. Zde jsou podstatná sdělení 20 a 34, u nichž je třeba se zaměřit na obsah: jde o faktogra-

fický materiál bez hodnotících soudů a zkreslujících údajů. Jeho klientovi je vytýkán styk se zahraničím; ze spisů vyplývá, že padá v úvahu pouze dopis Henry Krcha, kterému, jak můj klient uvedl, nikdy nepsal a dopis od Helsinské stráže, který mu došel nedlouho před zadržením, a na který žádným způsobem nereagoval. Žádný jiný důkaz se ve spisech nevyskytuje. Pokud jde o text článků v Listech, nutno poznamenat, že se odlišují od obsahu sdělení – to by klient, jakožto novinář, kdyby o tom věděl, jistě nepřipustil.

Dále uvádí, že Jiří Dienstbier se schůzek VONSu zúčastnil pouze desetkrát. Má-li posoudit věc z právního hlediska, je zde především otázka spolupachatelství, což je spolčení jednotlivců se stejným úmyslem a dosažení společného cíle je kryto společným zaviněním. Avšak ani úmysl ani dohoda nebyly prokázány, naopak, jsou zde četné rozpory.

Jak známo, od úvodního prohlášení VONSu do zahájení trestního stíhání uplynul rok, přičemž stíhání bylo zahájeno jen proti deseti z původních osmnácti signatářů prohlášení. Ptáme-li se proč na úvodní prohlášení nebylo reagováno, lze to vysvětlit tím, že nebylo dosaženo dostatečného stupně společenské nebezpečnosti.

V další části dr. Tichý hovoří o tom, z jakých pramenů vycházel J. Dienstbier ve sděleních o Zmatlíkovi a Lisovi. V případě Zmatlíka použil konkrétní dokumenty případu a informace jeho sestry MUDr. Kateřiny Zmatlíkové. Pokud jde o Lise, vycházel z toho, co mu o svém případě sám sdělil, takže § 98 Tr. zák. nebyl dotčen. Pak hovořil o tom, že J. Dienstbiera přivedly k jeho činnosti události kolem plesu železničářů. Nebyla naplněna ani subjektivní ani objektivní stránka trestného činu. Dr. Tichý navrhuje, aby jeho klient byl zproštěn obžaloby.

J. Dienstbier: «Plně souhlasím s tím, co zde řekl můj obhájce. Pokud jde o VONS, bylo naší snahou obracet se na státní orgány a upozorňovat je na příklady perzekuce pro politické názory. Nechtěli jsme násilím otevírat věznice ani nic podobného. Chtěli jsme jenom, aby byla dodržována platná právní ustanovení. A myslím, že přehmaty si odstraníme v této republice sami bez pomoci zvenčí. K motivaci své činnosti se vyjádřím v posledním slově».

Hlásí se dr. Klouza: «Chtěl bych upozornit, že paní Němcové je zřejmě velice špatně».

Předseda senátu po dokončení protokolace závěrečné řeči dr. Tichého oznámí krátkou přestávku.

Po přestávce pokračuje jednání. Obhájce Dany Němcové dr. Němeček chce vzhledem ke značně zhoršenému zdravotnímu stavu D. Němcové promluvit jen velmi krátce. Podotýká, že má usnadněnou situaci tím, že se může odvolat na to, co zde řekli jeho kolegové a ostatně i tím, že jeho klientka učinila v průběhu vyšetřování poměrně obsáhlou výpověď, ve které se hlásí k činnosti VONSu. Navrhuje zproštění obžaloby, pokud by však soud došel k jinému závěru, ztotožňuje se s návrhem prokurátora využít §§ 40, 58, 59/1 Trest. zák. s přihlédnutím k jejímu zdravotnímu stavu a nezapátrným dětem.

Předseda senátu se táže Dany Němcové, zda chce proslovit závěrečnou řeč a výslovně ji upozorňuje, že má na ni právo, že se jí však také může zříci. Dana Němcová prohlašuje, že vzhledem ke svému současnému zdravotnímu stavu není schop-

na pronést závěrečnou řeč ani poslední slovo. Koncept závěrečné řeči je přiložen ke spisu. Předseda senátu vysvětluje, že vzhledem k vyjimečnosti situace dovoluje, aby se D. Němcová na nějakou dobu vzdálila z jednací síně. Zařídil, aby D. Němcová byla odvedena do zadržovací cely, opět se dostavil lékař a aby jí byly přivezeny léky. Do soudní síně se D. Němcová vrátila až před vynesením rozsudku.

Slovo má obhájce Václava Havla dr. Lžičář (mluví rychle, zápis podle paměti je neúplný a nepřesný, jeho závěrečná řeč byla mnohem delší, s poměrně složitou právní argumentací). Upozorňuje na dlouhou dobu mezi úvodním prohlášením a zahájením trestního stíhání. Jde-li o spolupachatelství, pak toho je dosaženo pouze úvodním prohlášením, které mimochodem podepsalo sedmáct osob a stíháno je pouze deset. Další dokumenty byly podepisovány pouze «Výbor ...», je tedy třeba se blíže zabývat úvodním prohlášením jako trvalým doličným dokladem a tím, zda ono samo bylo společensky nebezpečné. Vytýká se spolupráce se zahraničím, k té je však v úvodním prohlášení vyslovena pouze ochota. Lze je snad považovat za přípravu ke spolčení. Dr. Lžičář se dále odvolává na právní teorii a odkazuje na knihu dr. Solnaře (str. 97). Též je nutno brát v úvahu, že prohlášení bylo zasláno generálnímu prokurátorovi. I když klient uvádí, že cítí kolektivní odpovědnost za činnost všech ostatních členů VONSu, obhájce by chtěl upozornit na to, že podle výpovědi D. Němcové se V. Havel schůzek VONSu dlouho neúčastnil. Rovněž, jak plyne z informací, které V. Havel poskytl obhájci, byl V. Havel po celou kritickou dobu od léta 1978 do května 1979 pod nepřetržitým dohledem orgánů bezpečnosti. Obžaloba uvádí v souvislosti s účastí V. Havla na činnosti VONSu sdělení 24, 59, 61, 63, 69. Z toho číslo 69 je zde zřejmě omylem, ježto se týká brněnských záležitostí, číslo 63 je souhrnné sdělení. Konkrétní účast V. Havla nebyla však prokázána ani u zbývajících sdělení. Havel je subjektivně nevinný a objektivně nebyla vina prokázána ani přímo ani řetězem nepřímých důkazů. Z toho důvodu obhájce navrhuje zproštění obžaloby v plném rozsahu.

V. Havel: «V mém případě se tedy ukázalo, že se policejní a justiční orgány dopustily omylu. Uvědomil jsem si, jak snadno se člověk může dostat do situace nespravedlivě stíhaného, a že je v takovém případě možná účinná obrana. To nás později přivedlo na myšlenku VONSu».

Předseda senátu přerušuje: «Vaše zkušenosti soud nezajímají, mluvte k věci».

V. Havel: «Chtěl jsem vysvětlit svůj názor na to, proč se moc rozhodla proti VONSu zakročit. Moc totiž vychází z apriorního předpokladu, že státní orgány nemohou nikdy postupovat nespravedlivě. Soudní rozhodnutí je považováno za principiálně neomylné».

Předseda senátu se opět vkládá: «Pane Havel, přece stíhání je něco zcela jiného než soudní rozhodnutí. Prosím, pokračujte, ale stručně».

V. Havel: «Chci zdůraznit, že onen předpoklad neomylnosti je velmi nebezpečný. Kdo jej zpochybňuje, je automaticky považován za nepřítel a veškeré jeho chování je kvalifikováno jako nepřátelské. Z hlediska žalobce, nemohou-li se státní orgány mýlit, pak ten, kdo kritizuje jejich činnost, dopouští se logicky hanobení, pomluv a podobně».

A proč hanobí? Samozřejmě z nepřátelství, a když z nepřátelství, tak ve spojení s cizí nepřátelskou a protisocialistickou mocností».

Předseda: «Pane Havel, cožpak nevíte, že existuje rozsáhlý systém vzájemného prověřování soudních rozhodnutí? Pokračujte».

V. Havel: «To byl vlastně dotaz. Mám odpovědět, nebo mohu pokračovat?»

Předseda: «Ale ne, neodpovídejte».

V. Havel: «Existuje celá řada protiprávních postupů, které nutně unikají kontrole, ba snižují její možnost. Mám na mysli faktickou nevěřejnost soudních jednání, preventivní zadržování osob, o kterých se jen předpokládá, že by se jednání mohly účastnit a podobně. To všechno je v rozporu s naší Ústavou a Mezinárodními pakty o lidských a občanských právech.

V žalobě se nemluví o tom hlavním, o věcném obsahu sdělení. Jedinou výjimkou je případ Gruntoráda, o kterém se ve své řeči zmiňoval prokurátor, přičemž však v tomto případě se sdělení VONSu týkalo jiných věcí, z dřívější doby. Kdyby žaloba připustila věcný rozbor, již tím by vlastně připustila svoji omylnost. A na svoji neomylnost je moc velice citlivá. Proto se důkazní řízení nezabývalo věcným obsahem sdělení. Ve sděleních jsou totiž uváděny pouze základní údaje, citovány dokumenty a konkrétní činnost, za kterou jsou lidé stíháni. Napíše-li se totiž, že student gymnázia XY přepsal fejeton Václava Havla a dal jej přečíst svým spolužákům, nezní to zdaleka tak strašidelně, jako když se napíše, že student XY rozmnožil a nelegálním způsobem rozšiřoval protistátní pamflet exponenta pravice. V žalobě se o sděleních mluví jako o štvavých, pomlouvačných, smyšlených, zkreslujících, která zastrašovala, překrucovala, osočovala a podobně. A mluví se tak o nich jenom proto, že potom lze jasně říci, že jsme tak učinili z nepřátelství, protože jinak bychom taková pomlouvačná, smyšlená a podvrtná sdělení nepsali. V textu obžaloby se tak stále opakují určitá slova, která lze označit jako ostrá: na příklad podvracení, lež, zlomyslnost, ilegální organizace, antikomunistické centrály, hanobení z nenávisti a podobně. Když se ale podíváme, co je za těmito slovy, zjistíme, že za nimi nic není».

Předseda senátu opět Václava Havla přerušuje: «Ale pane Havel, stručně a k věci».

V. Havel: «Existuje u nás zákon o prokuratuře, podle kterého má každý právo si stěžovat, dokonce je k tomu určeno stížnostní oddělení na generální prokuratuře. Avšak obžaloba nás viní z podvracení pro naši činnost ve VONSu. Ale i nepřátelství k našemu zřízení dokazuje z naší činnosti. Dvě věci, tedy podvracení a nepřátelství jsou dokazovány z jedné věci.

Padla tady otázka – je VONS organizací? Jestliže ano, pak organizací je každý pracovní tým, umělecká skupina, orchestr, každé v podstatě náhodné sdružení lidí, kteří se sešli nad společnou prací».

Předseda senátu opět Václava Havla přerušuje.

V. Havel: «Protože vidím, že není zájem o to, abych svou řeč dokončil, myslím, že bude lepší, když dám text té části mého závěrečného slova, která se týká VONSu, přiložit ke spisům, a zmíním se pouze o své osobě. K tomu bych chtěl podotknout, že kromě členství ve VONSu mi soud neprokázal naprosto nic.

V řeči pana prokurátora se objevil nový prvek. Zmínil se o tom, že byl u mne při domovní prohlídce nalezen Malý akční program. Z toho, že při předchozí prohlídce se nenašel, usoudil, že jsem si jej opatřil nedávno. Ve skutečnosti tento text mám už řadu let; při předchozí domovní prohlídce nebyl prostě nalezen, byl uložen na půdě v přístěnku, kde tehdy prohlídka nebyla provedena. Každý, kdo zná mé názory, dobře ví, že jsem odpůrcem všech autoritativních režimů. Dokument jsem si ponechal jen pro zajímavost, z čehož nijak neplyne, že bych se s ním ztotožňoval.

Nakonec bych se chtěl zmínit ještě o něčem. Přihodila se mi taková podivná věc. Asi před dvěma měsíci mě ve vězení navštívily dvě osoby a nabídly mi možnost vycestování do USA. O této nabídce jsem odmítl uvažovat, dokud já a moji přátelé nebudeme na svobodě. Nevím, co by se stalo, kdybych takovou nabídku přijal, ale je možné, že bych v této chvíli byl někde v New Yorku a nestál zde před soudem. Takže je to do značné míry mé rozhodnutí, že jsem tady. Myslím si, že toto mé rozhodnutí dokazuje, že nechovám nepřátelství k naší vlasti. Naopak dokazuje to, že mám stále ještě víru ve spravedlnost v této zemi a svou víru jsem neztratil».

Předstupuje Otta Bednářová: «Nehodlám ve své závěrečné řeči mluvit příliš dlouho, neumím to totiž tak hezky říci jako Václav Havel. Nicméně, protože mi to nebylo umožněno na začátku, chtěla bych se zmínit o motivaci, která mne přivedla k činnosti ve VONSu. V šedesátých letech jsem měla možnost účastnit se jako novinářka rehabilitačních procesů...»

Předseda senátu okamžitě Ottu Bednářovou rázně přerušuje: «Paní Bednářová, to soud přece nezajímá! Mluvte k věci».

O. Bednářová: «Ale já bych přesto chtěla říci, že jsem tam byla svědkem toho, jak se to najednou všechno hroutí...»

Předseda: «Paní Bednářová, předtím jste odmítla zcela vypovídat, a teď nám tady chcete vyprávět...»

O. Bednářová: «Je mi dvaapadesát let a chtěla bych se nějak vyrovnat s tou částí svého života, kdy jsem k tomu mlčela, protože jsem byla mladá...»

Od tohoto okamžiku se snaží předseda senátu Ottu Bednářovou umlčet, takže oba mluví zároveň.

Předseda: «To sem přece nepatří, paní Bednářová!»

O. Bednářová: «Ale já jsem ve VONSu právě proto, že jsem poznala zřůdnost rozsudků, které vedly i k popravám. Naplněním mého života se stala snaha zabránit tomu, aby se nic podobného už nikdy nemohlo opakovat. Já prostě nemohu žít jinak, i kdyby mě to mělo stát cokoli!»

Předseda senátu nenechává Ottu Bednářovou pokračovat.

Václav Benda se vzdává závěrečné řeči. To, co chce říci, řekne až v posledním slovu.

Petr Uhl ve své závěrečné řeči připomíná Helsinskou dohodu, kterou se Československo svým podpisem zavázalo plnit, a v souvislosti s tím hovoří o nutnosti novelizace našich zákonů podle přijatých Mezinárodních paktů o lidských a občanských právech, které v ČSSR vstoupily v platnost a staly se tak součástí našeho právního řádu.

Poté předseda senátu Petra Uhla přerušuje.

P. Uhl: «Mrzí mne, že Československo je dnes pravděpodobně jediná země v Evropě, kde se takový proces ještě může konat. Předpokládám, že budeme uznáni vinnými a že budou vyneseny rozsudky – dohromady možná na několik desítek let. Nejsem nacionalista, ale tuto zemi mám rád, není mi lhostejný její osud a chci zde žít».

V tomto místě je Petr Uhl opět přerušen předsedou senátu: «Soud neslouží k diskusi, je tady proto, aby posoudil vaši trestnou činnost».

P. Uhl: «Já vás vůbec za soud, který by mne mohl soudit, nepovažuji. Víím, že vy, pane předsedo, nic posuzovat nebudete, o tom je již rozhodnuto na jiných místech».

Předseda: «To se tedy už vůbec nemusíte vyjadřovat, když nás nepovažujete za soud».

P. Uhl: «Ano, je to zbytečné».

Jednání pokračuje bez přerušení posledním slovem obžalovaných. Jako první opět předstupuje Jiří Dienstbier: «Pane předsedo, celé jednání podle mne prokázalo, že obvinění z podvracení republiky neobstojí před objektivním pohledem. O právních aspektech zde hovořil můj obhájce. Nechci ho opakovat, ani se pouštět do právních rozborů. Jeho argumentace v plném rozsahu obžalobu vyvrátila. Chci se zmínit jen o motivaci, kterou je nutno zkoumat, aby bylo možno o trestném činu vůbec uvažovat. Považuji za absurdní obviňovat mne z nepřátelství k socialismu. Pocházím z komunistické lékařské rodiny, pracoval jsem aktivně v KSČ a jako rozhlasový zahraničně-politický zpravodaj a komentátor. Jsem přesvědčený socialista a v žádných mých soukromých projevech, článcích či státech nelze najít jiná než socialistická stanoviska ...»

Předseda senátu ho přerušuje: «Pane Dienstbier, vííme, že jste novinář, máme tady celou složku vašich článků a rozhlasových komentářů, všechny je známe, a kdybych vám některé dnes přečetl, asi byste se červenal. No, pokračujte».

J. Dienstbier: «Z mé výchovy a života rovněž plyne, že negativismus, nepřátelství či odpor se nikdy nemohou stát pohnutkou mého jednání. Žádné dějinné zvraty ani změny mé osobní situace na tom nemohou nic změnit. Nikdy bych se také nespojil s nikým doma ani v zahraničí, kdo by vycházel ze zloby a negace. Nezáleží ovšem na tom, odkud kdo pochází, jaké je víry či světového názoru, nýbrž na tom, zda svoji odpovědnost vůči společnosti nadřazuje svému pohodlí a konjunkturálním úvahám ...»

Předseda senátu ho opět přerušuje: «Máte mluvit k projednávané trestní věci».

J. Dienstbier: «Mám-li nejstručněji vyjádřit svůj postoj, použiji všeobecně známé věty z Komunistického manifestu. Marx a Engels tu charakterizují socialismus jako společnost, v níž svobodný vývoj každého jednotlivce je podmínkou svobodného rozvoje všech. Funkcí socialistického státu je vytváření podmínek pro tento svobodný rozvoj. O tuto pravdivou podstatu socialismu je třeba neustále usilovat ...»

Předseda senátu ho chce opět přerušit: «Pane Dienstbier ...»

J. Dienstbier: «Ano. Chci jenom říci, že jsem po celý svůj veřejný život nečinil nic jiného. Už ve svém vyjádření k obžalobě jsem uvedl, jaké osobní zkušenosti mě vedly k činnosti na obranu nespra-

vedlivě stíhaných, pohřbem profesora Patočky počínaje, přes šikany Ladislava Lise, zatčení Václava Havla a Pavla Landovského před mýma očima na náměstí Míru až po dlouhodobé hlídání bytů ...»

Předseda: «Tím se soud nezabývá, k věci a buďte stručnější».

J. Dienstbier: «Dobře, chci už jen říci, že máme nesmírnou výhodu: na rozdíl od Willmingtonské desítky, která se musela bránit násilím proti fyzickému útoku, mohla vězněná pražská desítka spolu s dalšími usilovat o to, aby se pravda vyjevila v diskusi ...»

Předseda: «Ale prosím vás, soud nezajímá teorie, ale fakta».

J. Dienstbier: «Řeknu to tedy takto. Společnost nemůže být zdravá, pokud mocensky vlivní jedinci brání jiným občanům zaujmout aktivní občanský postoj a vede k fatalistickému, přímo protisocialistickému pojetí společnosti ...»

Předseda: «Tohle nemá ...»

J. Dienstbier: «Chci jen uvést, že kdysi se jeden funkcionář, kritizovaný za svůj podíl na represii padesátých let vyjádřil takto: já jsem se, soudruzi, mnohokrát mýlil, ale vždycky se stranou, nikdy proti straně. Chtěl tím dát zřejmě návod, jak ze života zcela vyloučit odpovědnost ...»

Předseda: «Ale pane Dienstbier, soud toho soudruha nezná, a ani ho nezajímá, o koho ...»

J. Dienstbier: «Chtěl bych jen dodat, že byl funkcionářem v roce 1952, 1968 a je jím dodnes už třicet let». Reaguje na gesto předsedy senátu. «Ano, tedy už jen toto. VONS vznikl jako výbor občanské odpovědnosti v duchu Charty 77 – zaměřil se na jeden z nejdůležitějších předpokladů ozdravení společnosti. Vždyť zastavení stíhání a propuštění politických vězňů by rázem zvýšilo důvěru občanů a respekt republiky v zahraničí. Přitom je tento krok jednoduchý. Vyžaduje jediné rozhodnutí statečné vůle».

Předseda: «Soud nepotřebuje vaše rady. Máte se vyjádřit k věci, projednávané v hlavním líčení».

J. Dienstbier: «Obžaloba označuje kritiku představitelů státních institucí za podvracení, hanobení, nepřátelství a tak dále. Socialistická společnost je však vztah všech jejích rovnoprávných občanů. Její orgány jsou funkcí tohoto vztahu a nikoli mocí nad společností. Ani praxe nepotvrdila, že instituce socialistického státu jsou neomylné. Nezvratným, všeobecně uznávaným a v mnoha případech bohužel nenapravitelným důkazem jsou procesy padesátých ...»

Předseda: «Upozornil jsem vás, že máte hovořit k projednávané trestní věci».

J. Dienstbier: «Chci jenom říci, že při veřejné kontrole nemusel strávit deset let ve vězení ani dnešní prezident republiky».

Předseda: «Pane Dienstbier, my vííme, že umíte formulovat. Jste zkušený novinář, vy to přeci nemusíte číst, řekněte nám něco vlastními slovy».

J. Dienstbier: «Dobrá, budu končit. Jenom chci říci, že veřejná kritika a kontrola chrání i samy představitele moci. Chrání je však nejen před vězením, ale i před osudem dr. Urválka a ...»

Předseda: «To by stačilo ... Upozornil jsem vás ...»

J. Dienstbier: «Docela na závěr chci říci, že ať se stane cokoli, chci i nadále věřit v rozum a spravedlnost, v jednotu spravedlnosti, práva a pravdy».

Zvítězí-li toto pojetí už dnes, odmítne-li tento váš soud rozšířit řady nespravedlivě stíhaných, bylo by to významné vítězství pro nás pro všechny – obžalované, státní moc i celou společnost. Osvobozující rozsudek by ukázal, že státní moc se cítí dost silná, aby se nemusela bránit mřížemi před občany».

Předseda: «Pane Dienstbier, soud ...»

J. Dienstbier: «Už končím. Bylo tu řečeno, že proti republice je vedena – i v souvislosti s tímto největším politickým procesem za poslední čtvrtstoletí, nepřátelská kampaň. Není nic snazšího, než této kampani podrazit nohy zrušením trestního stíhání či osvobozujícím rozsudkem. A v ten chci věřit».

Následuje Václav Havel: «Budu velice stručný. Vytýká se nám, že jsme jednali z nepřátelství. Jak už jsem se zmínil, obžaloba užívá velmi ostrých slov. Z těchto slov je cítit nenávist a zloba. Takových slov nebylo nikdy použito v žádném ze sdělení VONSu. Všechny spolupracovníky VONSu, ty, kteří jsou tady nyní se mnou, ty, kteří čekají na své přelíčení, i ty, kteří jsou k mé velké radosti na svobodě, dobře znám a vím, že nejsou vedeni nepřátelstvím k čemukoliv. Dá se říci, že hlavním motivem jejich jednání je láska k člověku. Jsem pyšný, že jsem měl tu příležitost s takovými lidmi spolupracovat».

Otta Bednářová: «Protože nebylo zaprotokolováno mé předchozí vyjádření, žádám jen, aby bylo zaprotokolováno. Považuji to za důležité».

Předseda: «Ale paní Bednářová, já přece musím vědět, co je důležité a já rozhoduji o tom, co bude či nebude zaprotokolováno». Žádosti Otty Bednářové nebylo vyhověno.

Václav Benda: «Mám tady pět bodů». (Nepamätujeme si přesné pořadí).

1) Základní prohlášení VONSu vyšlo v dubnu 1978 a Generální prokuratura je obdržela také v dubnu. Trestní stíhání bylo zahájeno v březnu 1979 a to pouze pro přípravu trestného činu podvracení republiky. Pokud se jednalo o činnost s tak vysokým stupněm společenské nebezpečnosti, jak tvrdí žaloba, měl ji prokurátor, který o ní věděl, včas stíhat, jak mu to přímo ukládá paragraf ..., jinak nelze použít § 88 o vyšší trestnosti.

2) Opakovaně se zde hovořilo o petičním právu zaručeném Ústavou, zejména jejím 29. článkem. Je však třeba si uvědomit, že stížnosti VONSu se týkaly úzké oblasti a to justice; zde je třeba přihlídnout k dalšímu článku Ústavy, Zákona o prokuratuře a Trestního zákona, které přímo ukládají všem občanům povinnost aktivně dbát o dodržování socialistické zákonnosti.

3) Justiční orgány se mohou mýlit, to je samozřejmé. A také zákonodárci s tím počítají. Jinak by neexistoval třístupňový soudní systém, nebylo by opravných prostředků. VONS apeloval právě na tyto možnosti, proto zasílal svá sdělení kompetentním orgánům. Sdělení obsahovala pouze citace z obvinění, z rozsudků a nebo výpovědi očitých svědků. Pokud sdělení obsahovala nějaká hodnocení, tato hodnocení nikdy nezaujímal jejich podstatnou část. Základní fakta byla vždy pravdivá. Vyjádření VONSu mohla být buď pravdivá nebo nepravdivá. Jestliže byla nepravdivá, je přece možné konkrétně ukázat na omyl o tvrzení jednoduše vyvrátit. To nejhorší, co může moc udělat je, zavřít jejich autory a tím prokázat, že měli pravdu.

4) V žalobě se často hovoří o spojení se zahraničím. Chtěl bych upozornit na to, že na schůzkách VONSu se nikdy nehovořilo o zveřejňování určitého textu v zahraničí, nikdo tím nebyl pověřen a nic takového také nebylo během řízení prokázáno. Veškeré materiály VONSu byly veřejné, tedy prakticky komukoliv přístupné. Z toho, že byly publikovány v cizině tedy neplyne, že VONS byl ve spojení s cizím činitelem či cizí mocí.

5) Vytýkáte VONSu snahu poškodit zájmy naší republiky. Připustíme-li, že případný omyl ve sděleních VONSu by mohl nějak poškodit zájmy našeho státu, je nesporné, že újma, která vznikne vynesemím vašeho rozsudku nad námi tuto škodu mnohonásobně převyší. Jsem notorický optimista a věřím, že právě proto bude vynesem osvobozující rozsudek a my odejdeme od tohoto soudu jako svobodní občané.

A ještě bych chtěl dodat, že i mně byla přímo i nepřímo učiněna obdobná nabídka jak Václavu Havlovi, a že jsem ji také – z obdobných důvodů jako on – nepřijal».

Petr Uhl: «Vzhledem k atmosféře, která se v této síni vytvořila tím, že předseda senátu neustále přerušoval závěrečné řeči i poslední slova mých kolegů i mne, vzdávám se práva posledního slova».

Předseda do protokolu: «Obžalovaný Petr Uhl se vzdává svého posledního slova».

Poté, přibližně v 17.30 hodin, odrokuje předseda senátu jednání na 20.00 hodin.

Krátce po dvacáté hodině vstupuje senát do soudní síně a předseda dr. Kašpar vyhláší rozsudek. Všechny obžalované uznal soud vinnými z trestného činu podvracení republiky ve smyslu § 98 Trest. zákona odst. 1,2 písm. a,b, a rozhodl, že se odsuzují k těmto trestům: Ing. Petr Uhl se odsuzuje k pěti letům odnětí svobody nepodmíněně, Václav Havel na čtyři a půl roku odnětí svobody nepodmíněně, Dr. Václav Benda ke čtyřem letům odnětí svobody nepodmíněně, Jiří Dienstbier a Otta Bednářová ke třem rokům odnětí svobody nepodmíněně.

Dana Němcová ke dvěma letům odnětí svobody s podmíněným odkladem na pět let.

Ing. Petr Uhl vykoná trest ve II. nápravné skupině, ostatní obžalovaní v I. nápravné skupině.

V rozsudku i jeho odůvodnění opakoval předseda senátu v podstatě tvrzení obžaloby.

Po krátké poradě obhájců s klienty se prostřednictvím svých advokátů okamžitě odvolali: ing. Petr Uhl, Václav Havel, Jiří Dienstbier a Otta Bednářová. Dr. Václav Benda a Dana Němcová se zatím nevyjádřili. Václav Benda a Jiří Dienstbier zároveň požádali o okamžité propuštění z vazby. Jejich žádosti nebylo po poradě senátu vyhověno.

Prokurátor se k možnosti svého odvolání na místě nevyjádřil. Proti okamžitému propuštění Dany Němcové nemá námitek.

POZNÁMKY

Na závěr považujeme za vhodné zmínit se o některých vlastních zkušenostech a okolnostech průběhu procesu.

1) Ačkoli hlavní líčení bylo veřejné, vstup do jednací síně byl umožněn pouze omezenému počtu osob. Byla vybrána jedna z nejmenších zasedacích

síně (č. 81 – oficiálně 18 míst pro veřejnost), přestože o účast na procesu projevil zájem velký počet lidí (příbuzní obžalovaných, jejich přátelé, známí, zahraniční novináři a právníci, zástupci Amnesty International a diplomatických sborů). Předseda senátu dr. Kašpar učinil opatření podle § 201 odst. 1 tr. ř. a § 34 j. ř. proti přeplňování jednacích síní. Na základě tohoto opatření rozhodl vydat vstupenky pouze přírodním příbuzným v omezeném počtu. Odmítl vydat vstupenku např. třem dospělým dětem Dany Němcové, sestře Otty Bednářové a jiným blízkým příbuzným. Ti, kteří opětně žádali o vstupenku těsně před zahájením i během líčení byli odmítnuti s tím, že jsou již všechny vstupenky vydány. Kromě dvanácti (po vykazání Anny Šabatové z jednacích síní jedenácti) příbuzných byli přítomni jako zástupci veřejnosti starší prokurátor Generální prokuratury JUDr. Jan Balaš, redaktor Rudého práva Jiří Hečko a dále tři neznámí muži, dva z nich měli vstupenky na jména Kabele a Bláha. V průběhu líčení přicházeli ještě jiní neznámí muži, stále však zbývalo na lavici pro publikum asi pět volných míst.

2) Po oba dny procházeli příbuzní při vstupu do budovy a jednacích síní nejméně čtyřnásobnou kontrolou, při které se museli prokazovat vstupenkou a občanským průkazem. Úředníci soudu si přicházející odškrtovali na seznamu, kde bylo uvedeno číslo vstupenky, jméno a číslo občanského průkazu.

3) Příbuzným obžalovaných nebylo dovoleno odcházet o kratších přestávkách na hlavní chodbu

Městského soudu, kde bylo shromážděno větší množství lidí, včetně nejbližších příbuzných obžalovaných, kteří nedostali vstupenku, respektive bylo jim vyhrožováno, že opustí-li vedlejší chodbu vedoucí k místnosti číslo 81, nebudou již vpuštěni zpět.

4) V budově soudu i v jeho okolí bylo po celou dobu velké množství příslušníků veřejné a státní bezpečnosti (v uniformě i v civilu) – mnohé z nich jsme identifikovali na základě svých předchozích zkušeností. Příbuzní obžalovaných byli fotografováni a perlustrováni. Na balkoně budovy proti Městskému soudu byla umístěna televizní kamera. První den byl Jiří Bednář při odchodu podroben osobní prohlídce. Druhý den byli při odchodu ze soudní síně v 17.30 podrobeni osobní prohlídce Jan Bednář, Jiří Bednář a Jan Dienstbier s odůvodněním, že je vážné podezření, že mají u sebe zbraně.

5) Předseda senátu Kašpar po vynesení rozsudku nevyhověl ani jedné žádosti obhájce o krátkou rozmluvu obžalovaných s příbuznými.

6) Dana Němcová byla po vynesení podmíněného rozsudku eskortována spolu s ostatními do věznice Praha-Ruzyně, odkud byla propuštěna kolem dvacáté třetí hodiny. V době po vynesení rozsudku do jejího propuštění z Ruzyně jí nebyl povolen jakýkoliv kontakt s dětmi.

Pokud se něco protokolovalo, tak se dá říci, že se snahou o co největší přesnost.

Rozsudek

Městský soud v Praze rozhodl na hlavním líčení konaném ve dnech 22.-23.10.1979 v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Antonína Kašpara a soudců JUDr. Zdeňka Bureše, Marie Žákové, Aloisie Faktorové a Miloslava Ševčíka, takto:

Obžalovaní:

1) Ing. Petr Uhl,
nar. 8.10.1941 v Praze, zaměstnanec n.p. Mrazírny, závod 02, Praha 3, trvale bytem Praha 2, Anglická 8, t.č. ve vazbě Městského soudu v Praze ve věznici č. 1 v Praze 6 - Ruzyni,

2) Dr. Václav Benda,
nar. 8.8.1946 v Praze, zaměstnanec hotelu Meteor RAJ Praha 1 trvale bytem Praha 2, Karlovo náměstí 287/18, t.č. ve vazbě Městského soudu v Praze ve věznici č. 1 v Praze 6 - Ruzyni,

3) Jiří Dienstbier,
nar. 20.4.1937 v Kladně, dokumentarista Projektového ústavu hl.m. Prahy, trvale bytem Praha 2, Podskalská č. 8, t.č. ve vazbě Městského soudu v Praze ve věznici č. 1 v Praze 6 - Ruzyni,

4) Václav Havel,
nar. 5.10.1936 v Praze, svobodné povolání, trvale bytem Praha 6, U Dejvického rybníčku č. 4, pře-

chodně Hrádek u Vlčice č. 5, okr. Trutnov, t.č. ve vazbě Městského soudu v Praze ve věznici č. 1 v Praze 6 - Ruzyni,

5) Otta Bednářová,
roz. Šmírousová, nar. 18.6.1927 v Praze, administrativní pracovnice výrobního podniku Svazu invalidů ČSR Meta Praha, trvale bytem Praha 4, Novodvorská 416/141, t.č. ve vazbě Městského soudu v Praze ve věznici č. 1 v Praze 6 - Ruzyni,

6) Dana Němcová,
roz. Valtrová, nar. 14.1.1934 v Mostě, v domácnosti, trvale bytem Praha 2, Ječná č. 7, t.č. ve vazbě Městského soudu v Praze ve věznici č. 1 v Praze 6 - Ruzyni,

jsou vinni,

že v době od jara 1978 do konce května 1979 v Praze 2 a jinde z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky, se záměrem podporovat nepřátelskou zahraniční propagandu a v úmyslu vyvolávat mezi obyvateli republiky nepřátelské nálady proti socialistickému státnímu zřízení ČSSR, založili nelegální organizaci «Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných» a po stanovení programu výboru a rozdělení úkolů, v dorozumění s dalšími osobami a některými zahra-

ničními činiteli vyhotovili postupně velké množství písemností, v nichž hrubým způsobem pomocí vymyšlených nebo záměrně zkreslených údajů byly hrubě napadány bezpečnostní orgány, prokuratura, soudy a sbor nápravné výchovy, tyto písemnosti rozšiřovali v ČSSR a dávali je k dispozici i do zahraničí, kde byly využívány k útokům proti ČSSR v západním a emigrantském tisku a v relacích různých vysílačů typu «Svobodná Evropa»,

tedy z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky prováděli podvratnou činnost proti jejímu společenskému a státnímu zřízení a proti jejím mezinárodním zájmům, přičemž tento čin páchali ve spojení s cizím činitelem a ve větším rozsahu a činu se dopustili společným jednáním,

čímž spáchali

všichni obžalovaní trestný čin podvracení republiky ve spolupachatelství podle § 98 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zák. a § 9 odst. 2 tr. zák.

a odsuzují se

- I. Podle § odst. 2 tr. zák. k trestům odnětí svobody, a to
obž. ing. Petr Uhl – 5 roků nepodmíněně
obž. dr. Václav Benda – 4 roků nepodmíněně
obž. Jiří Dienstbier – 3 roků nepodmíněně
obž. Václav Havel – 4,5 roků nepodmíněně
obž. Otta Bednářová – 3 roků nepodmíněně,

- II. Podle § 98 odst. 2 tr. zák. za použití § 40 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody obž. Dana Němcová v trvání 2 roků.

Podle § 58 odst. 1 a), § 59 odst. 1 tr. zák. se výkon trestu odnětí svobody u obžalované odkládá podmíněně na zkušební dobu 5 roků.

Podle § 39 a) odst. 2 písm. b) tr. zák. bude uložený trest odnětí svobody u obžalovaného ing. Petra Uhla vykonán ve druhé nápravně výchovné skupině.

Podle § 39 a) odst. 2 písm. b) tr. zák. budou uloženy tresty odnětí svobody u obžalovaných dr. Václava Bendy, Jiřího Dienstbiera, Václava Havla a Otty Bednářové vykonány v první nápravně výchovné skupině.

Podle § 230 odst. 2 tr. zák. vyhrazuje soud rozhodnutí o zajištěných věcech veřejnému zasedání.

Odůvodnění:

Na obžalované ing. Petra Uhla, dr. Václava Bendu, Jiřího Dienstbiera, Václava Havla, Otty Bednářovou a Danu Němcovou byla městským prokurátorem v Praze podána obžaloba pro skutek uvedený ve výroku tohoto rozsudku, jímž se podle obžaloby měli dopustit ve spolupachatelství trestného činu podvracení republiky podle §§ 9 odst. 2, § 98 odst. 1, odst. 2 písm. a) b) tr. zák.

Z výpovědi obžalovaných Dany Němcové, Jiřího Dienstbiera, svědecké výpovědi Alberta Černého (svazek 12 čl. 13-25), ostatních svědků a z ostatních důkazů provedených na hlavním líčení má soud za prokazané:

Na jaře roku 1978, a to v době asi od konce února do dubna, se scházeli obžalovaní ing. Uhl, dr. Benda, Bednářová a Němcová, přičemž v průběhu této doby se přidali i obžalovaní Dienstbier, Havel a některé další osoby, v různých veřejných místnostech, např. v restauraci «Slávie», nebo v bytech některých z nich. Po předběžném prodiskutování náplně práce a názvu na těchto schůzkách se rozhodli založit «Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných» (dále jen VONS). Poté sestavili a dne 27.4.1978 rozšířili tzv. «Prohlášení» (sv. 17 čl. 3), v němž sdělují, že po několika měsících předběžné práce se rozhodli ustavit VONS. Podle tohoto prohlášení bylo cílem výboru sledovat případy osob, které jsou trestně stíhány či vězněny za projevy svého přesvědčení, nebo které se staly obětmi policejní a justiční svévole. S těmito případy budou seznamovat veřejnost i úřady a podle svých možností pomáhat postiženým osobám. Chtějí přitom spolupracovat s každým, u nás i v zahraničí, kdo projeví o spolupráci zájem. Zároveň žádají občany, aby je na takové případy upozorňovali. Signatáři tohoto prohlášení a členy tohoto výboru, jak je výslovně uvedeno na tomto úvodním prohlášení, se stali vedle dalších osob všichni obžalovaní (viz i «Sdělení» č. 12 a 22 – sv. 17 čl. 56 a 71). Toto úvodní «Prohlášení» poté, jak již bylo uvedeno, rozšířili nejen uvnitř státu, ale dali je k dispozici i do zahraničí, kde bylo také publikováno (viz sv. 14 čl. 221, 241).

Po vydání tohoto úvodního «Prohlášení» se schůzky VONS konaly v bytech obžalovaných, např. obž. Němcové, nejčastěji však v bytě obž. dr. Bendy, který pro svou polohu a prostornost nejlépe vyhovoval. Schůzky byly svolávány osobním pozváním, nejčastěji však termín příští schůzky byl stanoven již na schůzce předchozí. Členové VONS, a mezi nimi především všichni obžalovaní, se soustředili po vydání úvodního prohlášení na opatrování různých materiálů a podkladů o jednotlivých vytypovaných osobách, proti kterým bylo zahájeno trestní stíhání, příp. které již byly odsouzeny čl. soudy. Každý z obžalovaných sledoval případy určitých osob formou «patronů». Které osoby jednotliví obžalovaní takto sledovali, vyplývá z písemných materiálů založených ve sv. 25 čl. 1-4 a 132-133 i výpovědi obž. Němcové. Tito patroni navštěvovali příbuzné nebo přímo osoby, opatrovali od nich různé písemné materiály a informace, zúčastňovali se soudních jednání a po opatření dostatečného množství informací zpracoval potom «patron» písemně pro VONS příslušný materiál. Tento byl poté projednán a event. upraven na schůzce VONS a tímto výborem vydán ve formě tzv. «Sdělení», která byla průběžně číslována, přičemž v řadě případů bylo o jedné takto sledované osobě vydáno i více těchto sdělení (viz sv. 17 - «Sdělení» č. 1-113). Zároveň bylo rozhodnuto, komu tato sdělení budou rozeslána. Jak bylo zjištěno z výpovědi obž. Němcové, konečné znění tohoto «Sdělení» podle rozhodnutí VONS museli zpracovat po jeho projednání ve výboru nejméně 3 jeho členové (příslušný «patron» a další dva členové).

Po zpracování verze bylo «Sdělení» rozepsáno ve více exemplářích na psacím stroji některého z členů VONS (viz znalecký posudek z oboru písmoznalecké expertizy, sv. 13 čl. 1-32) a rozšířeno jak na území ČSSR, tak do zahraničí.

Jaké údaje bylo třeba shromažďovat, vyplývá

velmi podrobně z tzv. «Souhrnného sdělení» č. 63, VONS dne 4.1.1979 (viz sv. 17 čl. 242-250). Z tohoto sdělení rovněž vyplývá, jakým způsobem byly materiály VONS předávány do zahraničí. V tomto směru je zde uvedeno, že styky VONS s Amnesty International a dalšími zahraničními institucemi zprostředkovává prof. dr. František Janouch, trvale t.č. žijící ve Švédsku a dále, že zahraničním sdělovacím prostředkům a veřejnosti poskytuje «Sdělení» a další materiály VONS další čs. emigrant Ludvík Kavín, trvale t.č. žijící v Rakousku, přičemž v obou případech je uvedena jejich přesná adresa, telefonní číslo i volací znak z Prahy. Další způsob dopravování materiálů VONS do zahraničí byl zjištěn při celním odbavování holandských státních příslušníků Ivone Euvermanové a Roberta Zoetmeyera na OPK Rozvadov dne 23.9.1978. Při celní prohlídce byly u nich zajištěny kinofilmy s exponovanými materiály VONS (viz sv. 16 čl. 1-24). Z výpovědi obž. Němcové vyplývá, že tyto materiály jim poskytla ve svém bytě v Praze 2, kde jí uvedení Holanďané navštívili, přičemž věděla, že jde o představitele Amnesty International. Na některé zahraniční instituce a činitele se VONS obracel přímo, jak bylo zjištěno ze zajištěných dokumentů při domovních prohlídkách (viz sv. 14 čl. 75-77, 90, 103-105, 108). Mimoto navázal VONS kontakty event. spolupráci i se zahraničními organizacemi obdobného charakteru, jako polským KOR, Helsinskou stráží, Pax Christi, tzv. Mezinárodním výborem proti útlaku apod. (viz sv. 16 čl. 31-73, sv. 14 čl. 111-127, 128-130, 107-110). Charakteristika činnosti uvedeného polského Výboru na obranu dělníků, výboru společenské sebeobranu (KOR) a styky mezi VONS a KOR, vyplývají ze zprávy FMV z 19.6.1979 (viz sv. 16 čl. 26-30).

Materiálů a uvedených «Sdělení VONS» bylo široce využíváno v zahraničním emigrantském tisku, rozhlasovými stanicemi typu «Svobodná Evropa» a dalšími západními buržoasními sdělovacími prostředky ke kampaním proti ČSSR.

Materiály a «Sdělení VONS» byly pravidelně publikovány i v emigrantských tiskovinách «Listy» a «Svědectví» vydávaných čs. emigranty Jiřím Pelikánem a Pavlem Tigrídem, jak je patrné z těchto tiskovin založených na čl. 190-217 sv. 14 spisu. Charakteristika těchto tiskových periodik vyplývá ze zprávy PMV z 26.6.1979 (viz sv. 14 čl. 178-185).

Značnou publicitu pro činnost VONS zajišťovala i rozhlasová radiostanice «Radio Svobodná Evropa», která, jak vyplývá ze zprávy FMV (viz sv. 14 čl. 220-261), odvíšila od doby založení VONS do dne podání zprávy, tj. 22.6.1979, 33 relací jen v české řeči, ve kterých byly zveřejněny a komentovány některé materiály a «Sdělení» VONS, přičemž byla hrubě napadána ČSSR, její státní orgány a instituce.

Tyto materiály a «Sdělení» VONS dostaly publicitu i v západním buržoasním tisku, o čemž svědčí «Přehled o publicitě VONS v buržoasním tisku» (viz sv. 14 čl. 188-189).

Kromě toho byly zveřejňovány i úvahy nebo fejetony jednotlivých obžalovaných, členů VONS. Tak např. v čísle 56 «Svědectví» byl uveřejněn článek obž. Havla, adresovaný PEN kongresu spisovatelů (viz sv. 14 čl. 208), v č. 6 «Listů» a ve francouzském vydání tohoto časopisu č. 10 je zveřejněn dopis obž. Uhla a článek obž. Bednářové «Monika Ledererová», který byl rovněž zveřejněn

v č. 6 «Listů» 1978 (sv. 14 čl. 214, 216-217). Dne 1.5. a 2.5.1978 byla v RSE čtena úvaha obžalovaného Havla o § 203 tr. zák. (sv. 14 čl. 222-230).

Pokud jde o obsahovou stránku těchto materiálů a «Sdělení VONS», dospěl soud k jednoznačnému závěru, že v těchto písemnostech, byly hrubě pomlouvány orgány SNB, prokuratury, soudy a sbor nápravné výchovy. Jejich smyslem a cílem, jak vyplývá z jejich obsahu, bylo jak u občanů ČSSR, tak v zahraničí vyvolat představu, že v ČSSR jsou někteří občané stíháni a odsuzováni pouze pro své přesvědčení a názory a ve výkonu trestu jim není poskytována náležitá zdravotní péče. Pomlouvačný charakter těchto písemností zcela jasně vynikne při srovnání jejich obsahu s pravomocnými rozsudky, týkajícími se těchto VONS sledovaných osob. Z těchto rozsudků zcela jednoznačně vyplývá, že byly odsouzeny pro konkrétní prokázanou trestnou činnost, kterou naplnily všechny znaky skutkových podstat příslušných ustanovení trestního zákona, jimiž byly uznány vinnými (viz sv. 18 čl. 1-318, sv. 19 čl. 1-133). Přitom v řadě «Sdělení» byla záměrně uváděna i jména pracovníků orgánů činných v trestním řízení a překrucováním faktů zjišťovaných způsobem vpředu uvedeným byli osočováni a uráženi, přičemž zveřejňování těchto nepravdivých zpráv s uvedením jmen těchto pracovníků mělo ve svém důsledku bezesporu i určitý nátlakový charakter.

Nepravdivost tvrzení, že některým odsouzeným není poskytována adekvátní lékařská péče, jak je např. uvedeno ve «Sdělení č. 80» nebo ve «Sdělení č. 36» (sv. 17 čl. 271, 133-134) a dalších materiálech VONS, je plně vyvráceno příslušnými lékařskými zprávami o zdravotním stavu a věnované lékařské péči těmto osobám ve výkonu trestu (viz sv. 14 čl. 161-175).

Škodlivost těchto nepravdivých zpráv v uvedených «Sděleních», jiných materiálech VONS i písemnostech zpracovaných jednotlivými obžalovanými, jak vpředu uvedeno, v souvislosti s jejich publicitou v západních buržoasních sdělovacích prostředcích, vyplývá ze zprávy Federálního ministerstva zahraničních věcí ze dne 27.6.1979 (viz sv. 14 čl. 264-267). Touto činností byly ohrožovány mezinárodní zájmy republiky. O kampaních, které na základě činnosti VONS byly v zahraničí vyvolány, svědčí i písemnosti založené ve sv. 15 čl. 1-152.

K zabezpečení své činnosti dostávali buď přímo nebo z jejich podnětu jiní občané finanční pomoc z ciziny, a to nikoliv v malém rozsahu, zejména do tzv. «Fondu občanské pomoci», který využívali i pro činnost VONS. V průběhu doby začaly také docházet ze zahraničí do tzv. «Fondu občanské pomoci» i jednotlivým osobám, především příbuzným odsouzených osob, finanční prostředky v tuzevých poukázkách prostřednictvím různých firem nebo jednotlivců. Tato skutečnost je prokazována především svědeckými výpověďmi těchto osob, např. Marií Tomkovou (sv. 12 čl. 99-101), Jeroným Březinou (sv. 12 čl. 109-113), Janou Dvořákovou (sv. 12 čl. 117-119), Danuší Novákovou (sv. 12 čl. 178-180) a ing. Alexandrou Laštůvkovou (sv. 12 čl. 88-90). Ze svědecké výpovědi Ireny Hrabalové (sv. 12 čl. 335-350) bylo zjištěno, že této předaly jako výpomoc od Amnesty International dvě cizí státní příslušnice v bytě obžalovaného dr. Bendy 500 DM, které jí obžalovaný Benda směnil tak, že ihned na místě jí předal 5.000 Kčs a později ještě

doplatil 1.500 Kčs, takže celkem za tyto marky obdržela částku 6.500 Kčs.

Mimo to obdobným způsobem začaly docházet finanční prostředky i na některé členy VONS. Tak např. z obžalovaných na obž. dr. Bendu, příp. jeho manželku, došly finanční prostředky v celkové částce 4.846 Tk a obžalovaného Dienstbiera 1.751 Tk (viz sv. 14 čl. 143-151). Z těchto případně dalších (viz sv. 14 čl. 158) prostředků byl zřízen tzv. «Fond občanské pomoci», přičemž podle «Sdělení o jeho zřízení» (viz sv. 14 čl. 155) prostředky fondu byly určeny «na podporu postižených a další potřebné úkoly, související s úkoly společenství». Jak je prokázáno z výpovědi obž. Němcové, tento fond spravovali pokud jde o VONS obžalovaní dr. Benda, Dienstbier a Havel a pokud některý z «patronů» uznal za vhodné a potřebné v tom kterém případě, že by měla být poskytnuta finanční pomoc, obrátil se na obžalovaného dr. Bendu. Jak je prokázáno svědeckými výpověďmi, podpory z tohoto fondu byly skutečně také vypláceny. Tak např. ze svědecké výpovědi Ireny Hrabalové (sv. 12 čl. 335-350) bylo zjištěno, že obž. Benda mimo již uvedené směny 500 DM, jí při jedné návštěvě jeho bytu nabídl finanční pomoc, přičemž prohlásil, že «existuje fond na podporu politických vězňů», dotovaný ze zahraničí a při této příležitosti jí předal 1.500 Kčs s tím, že jde o příspěvek z tohoto fondu. Vyplacení podpory potvrdil i svědek Albert Černý (sv. 12 čl. 13-26), který prostřednictvím další osoby předal jako podporu Dolores Šavrdové částku 2.000 Kčs. Ze svědecké výpovědi Růženy Kašťákové (sv. 12 čl. 61-62) bylo zjištěno, že obž. Havel jí jako podporu vyplatil ve dvou částkách celkem 5.300 Kčs.

Provedenými důkazy bylo nesporně prokázáno, a obžalovaní tuto skutečnost ani nepopírali, že všichni obžalovaní byli členy VONS od jeho založení. Všichni stáli u jeho zrodu a byli také signatáři úvodního prohlášení, zúčastnili se také projednání tzv. «Souhrnného sdělení» č. 63, takže znali náplň jeho práce i sledované cíle včetně toho, jakým způsobem a prostřednictvím koho jsou písemnosti VONS předávány do zahraničí a byli s tím srozuměni. Všichni se také na jeho činnosti od jeho založení až do svého zadržení aktivně podíleli, o čemž svědčí řada provedených důkazů.

Tak obžalovaný ing. Petr Uhl, i když k věci nevyprávěl a obžalobu odmítl, je usvědčován výpovědí spoluobžalované Němcové, listinnými důkazy a znaleckými expertizami. Znaleckou expertizou z oboru písnoznalství bylo prokázáno, že na psacím stroji obžalovaného zn. Zeta byla psána «Sdělení» VONS č. 63, 84, 107, 110, 111 a 113. Na psacím stroji Chevron, který měl uložen ve skříni na svém pracovišti, byl napsán i návrh «Sdělení» č. 11 a současně znaleckým posudkem z oboru daktyloskopie bylo prokázáno, že na tomto návrhu byl zjištěn otisk prsteníku pravé ruky obžalovaného Uhla. Z již uvedené písemnosti s nápisem «úkoly» vyplývá, že byl pověřen opatřením informací a zpracováním «Sdělení» k osobě dr. Jaroslava Šabaty a byl patronem i dalších sledovaných osob a to Jaroslava Dvořáka a spol., Vlasatého, Krupičky, Skály a Vránové («Sdělení» č. 5, 10, 12, 35, 37, 41, 66, 67, 75, 76, 85, 89, 94 a 106). Písnoznaleckou expertizou bylo také prokázáno, že písemnost s názvem «Mezinárodní sdružení demokratických právníků» byla napsána na psacím stroji obžalova-

ného zn. Chevron a že rukopisné poznámky jsou jeho rukopisem. I tato písemnost prokazuje jeho aktivní účast i styky se zahraničím.

Rovněž obžalovaný dr. Václav Benda se k věci odmítl vyjádřit a obžalobu odmítl. Je však rovněž usvědčován spoluobžalovanou Němcovou, výpovědí svědků, především Alberta Černého a Ireny Hrabalové, listinnými důkazy a písnoznaleckou expertizou, která prokazuje, že některé písemnosti byly psány na jeho psacím stroji. Byl «patronem» Šavrdy, Permana, Holana, Káni, Srny, Šváčka a Petřivého («Sdělení» č. 44, 88, 91, 63, 51 a 84).

Obžalovaný Jiří Dienstbier svou vlastní činností ve VONS po skutkové stránce doznal, když v průběhu vyšetřování uvedl svůj podíl na jeho činnosti, průběh schůzek, rozdělování úkolů, způsob svolávání schůzek i jejich řízení a způsob projednání jednotlivých materiálů. Doznal i převzetí částky 1.751 Tk od prof. Janoucha ze Švédska pro tzv. «Fond občanské pomoci». Mimo to je usvědčován rovněž spoluobžalovanou Němcovou, listinnými důkazy a znaleckými posudky. Byl «patronem» Zmatlíka a Lise («Sdělení» č. 20, 30, 34, 39, 100), přičemž se podílel i na zpracování i dalších materiálů, pro které podklady soustřeďovali jiní členové VONS.

Obžalovaný Václav Havel doznal své členství ve VONS od založení s tím, že s jeho činností souhlasil a že vedle dalších osob byl správcem tzv. «Fond občanské pomoci». K věci se však jinak odmítl vyjádřit. Ze své činnosti je usvědčován rovněž výpovědí spoluobžalované Němcové, listinnými důkazy a písnoznaleckou expertizou. Byl «patronem» Kašťáka («Sdělení» č. 24, 59, 63, 69) a podílel se i na zpracování «Sdělení» č. 61.

Obžalovaná Otta Bednářová doznala, že byla členkou VONS a s činností souhlasila. Jinak odmítla vypovídat. Je usvědčována rovněž spoluobžalovanou Němcovou, listinnými důkazy i znaleckou expertizou. Bylo prokázáno z ručně psaného textu, že připravovala text úvodního «Prohlášení» VONS. Byla «patronkou» Lederera.

Obžalovaná Dana Němcová se po skutkové stránce plně doznala. Vedle svého doznání je rovněž usvědčována listinnými důkazy a znaleckou expertizou. Byla «patronkou» Březiny, Cibulky a spol., Maňáskova, Černého, Chmela, Michálkové, Klera, Ourody a Holotové a podílela se na zpracování i dalších sdělení např. s obž. ing. Uhlem č. 79, s obž. dr. Bendou a ing. Uhlem na sdělení o průběhu hlavního líčení v trestní věci Šváček - Srna, vypracovala «Sdělení» č. 93 s příl. apod.

Všichni obžalovaní na hlavním líčení obžalobu odmítli s tím, že se necítí být v jejím smyslu vinnými, a to proto, že nejednali z odporu proti socialistickému státnímu zřízení republiky a se záměrem podporovat antikomunistickou zahraniční propagandu a v úmyslu vyvolávat mezi obyvatelstvem republiky nepřátelství proti socialistickému státnímu zřízení. Pokud jde o «Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných», nešlo o organizaci, v níž by byly úkoly rozdělovány. Ve vyhotovovaných písemnostech nebyly také hrubým způsobem pomocí vymyšlených nebo záměrně zkreslených údajů hrubě napadány uvedené státní orgány a tyto písemnosti nerozšiřovali ani v ČSSR, ani v zahraničí. Hájili se tím, že pokud jde o VONS, šlo o iniciativu jednotlivců, kteří jednotlivě nebo společně chtěli zabránit nespravedlivému stíhání osob, a

pokud se v tomto směru obraceli na různé státní orgány nebo instituce, šlo o uplatnění tzv. petičního práva, zakotveného v článku 29 Ústavy ČSSR. K věci samé odmítli vypovídat jak v přípravném řízení, tak na hlavním líčení, jak již bylo uvedeno, obžalovaní ing. Petr. Uhl, dr. Václav Benda, Václav Havel a Otta Bednářová, pokud jde o jiné osoby a konkrétní činnost VONS, i obžalovaný Dienstbier.

Soud po zhodnocení všech provedených důkazů jednotlivě i v jejich souhrnu ve smyslu ust. § 2 odst. 5 tr. ř. dospěl k závěru, že trestná činnost obžalovaných byla plně prokázána a v úvodu uvedená obhajoba obžalovaných nemůže obstát a dospěl k těmto závěrům:

Obžalovaní v souladu se záměry antikomunistických centrál ve světě s cílem oslabit a diskreditovat společenské a státní zřízení republiky a vyvolávat mezi obyvateli nepřátelství proti budování socialismu v Československu, založili zjara 1978 organizaci, tzv. «Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných», jehož pravým cílem bylo pomocí vymyšlených nebo zkreslených údajů oslabovat a hrubým způsobem napadat orgány socialistického státu, Bezpečnost, prokuraturu, soud, sbor nápravné výchovy, vyhotovovat různé písemnosti a v dorozumění s dalšími činiteli v cizině a pracovníky zahraničních štvavých centrál, zejména emigrantských tiskovin, štvavých vysílaček, zaměřených na oslabování vlivu socialistických zemí ve světě, rozšiřovat a nepravdivě tak informovat na základě těchto vyrobených písemností mezinárodní veřejnost a působit tak potíže naší republice v mezinárodních vztazích.

Ve své práci, z vlastní iniciativy a často i bez vědomí občanů, za které jednali a velmi často v rozporu s platným právem a právním cítěním lidí, sami se povýšili na žalobce a současně soudce, posuzovali a rozhodovali cokoli, aniž znali podstatu věci, nerespektující rozhodnutí ústavních a státních orgánů ani pravomocných rozhodnutí nezávislých soudů. Ve své činnosti se uchýlovali k zlehčování nebezpečnosti trestné činnosti i teroristického charakteru, kterou i široká mezinárodní veřejnost odsuzuje, jako např. v případě Roberta a Václava Barešových, kteří za použití zbraní pod hrozbou postřelení studentů zájezdového autobusu, si vynucovali průjezd přes československé státní hranice do NSR, v případě pokusu o úlet vírníku do Rakouska ing. Vojtěcha Valy a spol., v němž jeden z pachatelů měl u sebe přísně utajované skutečnosti, které byly určeny cizí rozvědce, nebo v případě Jiřího Gruntoráda, stíhaného pro kriminální trestnou činnost apod.

Pro zvýšení účinnosti tohoto svého jednání se plně opírali o pomoc antikomunistických a emigrantských organizací, přičemž kontakt s nimi zabezpečovali přes emigranty např. prof. dr. Františka Janoucha, žijícího ve Švédsku, Ludvika Kavína a Ivana Medka, žijících v Rakousku. K zabezpečování této své činnosti dostávali buď přímo nebo z jejich podnětu jiní občané finanční pomoc z ciziny, a to nikoliv v nemalém rozsahu a z těchto prostředků zřídili tzv. «Fond občanské pomoci», který využívali právě i pro činnost VONS. V této své činnosti se snažili o prohlubování nebo navazování kontaktů a součinnosti s podobnými organizacemi v jiných zemích.

Pokud se obžalovaní hájili tím, že VONS nebyl organizací, ale že šlo o neformální společenství

občanů nebo o jakousi občanskou iniciativu, nutno obecně uvést, že organizaci vedle řízení činnosti, dělby práce, plánovitosti a soustavnosti charakterizuje i součinnost více osob. Tak tomu bylo v případě VONS. Byl stanoven program, který byl postupně doplňován, byly konány vcelku pravidelné schůzky, byla vyžadována aktivní účast na činnosti, členové měli za úkol jako patroni sledovat jednotlivé případy a shromažďovat podklady, vypracovávali návrhy «Sdělení», které byly projednávány a schvalovány na schůzi výboru, přičemž bylo stanoveno, že konečné znění musí po projednání a schválení ve výboru zpracovat nejméně 3 členové, «Sdělení» byla rozmnožována a rozhodováno, kam a komu budou zaslána. Byl zde i schválený název, pod kterým byly písemnosti vydávány a zřízen i finanční fond z prostředků ze zahraničí, spravovaný určenými členy, z něhož byla financována činnost a poskytovány finanční podpory. Z výpovědí obžalované Němcové vyplývá, že byla zachována i určitá pravidla konspirace. Ze sdělení právního odboru RMV ČSSR a MV ČSR vyplývá, že ani nedošla žádost o povolení k vytvoření VONS ve smyslu zák. č. 38/1951 Sb. ve znění zák. č. 74/1973 Sb. (viz sv. 14 čl. 23-24). Ze všech uvedených důvodů lze uzavřít, že v daném případě šlo o nelegální organizaci, jak ji také správně charakterizuje obžaloba.

Obhajoba obžalovaných nemůže obstát ani v tom směru, že pokud jde o činnost VONS, šlo o uplatňování tzv. petičního práva. Toto právo je zakotveno v čl. 29 Ústavy ČSSR, kde je stanoveno, že občané a organizace mají právo obracet se k zastupitelským sborům a ostatním státním orgánům s návrhy, podněty a stížnostmi. V případě činnosti VONS však nejde o uplatňování tohoto ústavou zaručeného práva, neboť celková činnost VONS, jak vpředu bylo rozvedeno a jak nakonec vyplývá i z úvodního prohlášení i souhrnného «Sdělení» č. 63, neměla s uplatňováním tohoto práva nic společného. Již ze samotného způsobu rozšiřování písemností VONS i z jejich obsahu je zřejmé, že obžalovaní sledovali zcela jiné cíle, než jaké předpokládá uvedený článek ústavy.

Útoky proti společenskému a státnímu zřízení republiky nelze obhajovat ničím, neboť jedna z ústředních povinností občana podle čl. 34 Ústavy je zachovávat ústavu i ostatní zákony a dbát ve všem svém konání zájmů socialistického státu a společnosti pracujících.

Provedenými důkazy bylo prokázáno, že obžalovaní po vzájemné dohodě a po dohodě i s dalšími osobami založili nelegální organizaci, dohodli se na jejím programu i cílech a pro jejich naplnění vyvíjeli aktivní činnost. Byl zde tedy společný úmysl zahrnující jak společné jednání, tak sledování společného cíle. U všech obžalovaných jde tedy o spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. Ve smyslu tohoto zákonného ustanovení se spolupachatelé posuzují tak, jakoby trestný čin spáchal každý sám a bez ohledu na to, jaký byl jejich skutečný podíl na trestné činnosti, spáchané ve spolupachatelství.

Pokud jde o právní kvalifikaci uvedeného jednání obžalovaných, dospěl soud k závěru, že tímto jednáním naplnili všechny znaky skutkové podstaty trestného činu podvracení republiky podle § 98 odst. 1, odst. 2 písm. a) b) tr. zák. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo z nepřátelství k socialistic-

kému společenskému a státnímu zřízení republiky provádí podvratnou činnost proti jejímu společenskému a státnímu zřízení, proti její územní celistvosti, obranyschopnosti nebo samostatnosti anebo proti jejím mezinárodním zájmům. Obžalovaní, vydali více než 100 písemností, které také jako tzv. «Sdělení» číslovali, v nichž napadali činnost bezpečnosti, prokuratury, soudů i sboru nápravné výchovy a záměrně tak působili k jejich diskreditování a k podkopávání jejich autority, jejich pohotovosti při plnění úkolů daných příslušnými zákony. Přitom šlo o činnost plánovitou, soustavnou a dlouhodobou. Tyto materiály byly využívány především v cizině k útokům a různým kampaním proti ČSSR a byly způsobilé vážně ohrozit mezinárodní zájmy ČSSR, případně vytvořit nebo prohloubit záporný vztah jiných občanů k republice a jejímu socialistickému společenskému a státnímu zřízení. Šlo tedy o činnost podvratnou ve smyslu tohoto zákonného ustanovení. K naplnění skutkové podstaty trestného činu podvracení republiky musí být úmysl pachatele motivován nepřátelstvím k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky. Již ze samotného shora uvedeného obsahu písemností, na jejichž sestavování a rozšiřování se obžalovaní podíleli, vyplývá, že jejich jednání takto motivováno bylo. Toto nepřátelství vyplývá u obžalovaného Havla i z článků, jejichž byl autorem, např. «Moc bezmocných», již uvedeného dopisu adresovaného PEN kongresu spisovatelů, uveřejněného v č. 56 «Svědectví», čl. nazvaného «Milý pane Ludvíku», uveřejněného v č. 58 «Svědectví», u obžalovaného Uhla z dopisu uveřejněného ve francouzském vydání «Listů» č. 9, u obžalované Bednářové z článku «Monika Ledereová», uveřejněném v č. 6 «Listů» a ve francouzském vydání tohoto časopisu č. 10. U obžalovaného ing. Uhla nutno poukázat i na to, že pro stejný trestný čin podle § 98 odst. 1 tr. zák. byl již odsouzen a rovněž obžalovaný Havel byl již odsouzen pro pokus trestného činu poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zák. U všech obžalovaných tedy z jejich jednání i obsahu shromážděných materiálů je zřejmé, že se tohoto činu dopustili z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky.

Obžalovaní, jak bylo uvedeno, se tohoto trestného činu dopustili ve spojení s cizím činitelem a ve větším rozsahu podle odst. z písm. a), b) tohoto zákonného ustanovení. Cizím činitelem může být fyzická osoba, nebo organizace, která ačkoliv není orgánem cizího státu, má takové postavení v cizině, že může ovlivňovat politické dění ve svém státě a možnost působit v tomto směru i mimo jeho hranice. Cizími činiteli jsou tedy vedle osob i různé organizace a instituce politické, hospodářské, církevní a jiné, které působí na území cizího státu nebo více států. Cizím činitelem je např. i rozhlasová stanice «Svobodná Evropa», která přispívá k provádění nepřátelské činnosti proti ČSSR. Obžalovaní takové spojení s cizím činitelem proklamovali a měli pro něj i prostředníky, z čehož plyne závěr, že s tím byli všichni srozuměni. Při spáchání trestného činu za podmínek § 9 odst. 2 tr. zák. postačí, došlo-li navázání takového spojení pouze jedním spolupachatelem, pokud se tak stalo za srozumění ostatních.

Jak bylo uvedeno, v daném případě obžalovaní tento trestný čin spáchali i ve větším rozsahu. Toto

posouzení přichází v úvahu v případech, jestliže podvratná činnost je prováděna v širším územním rozsahu, šlo-li o aktivní spolupůsobení většího počtu účastníků nebo šlo o činnost soustavnou a páchanou po delší dobu. Jak bylo prokázáno a vpředu uvedeno, všechny tyto alternativy jsou v tomto případě dány.

Vzhledem k rozsahu, délce doby i nepříznivým důsledkům pro mezinárodní zájmy republiky, je dána i materiální podmínka § 88 tr. zák., neboť tyto skutečnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podstatně zvyšují stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Trest byl u všech obžalovaných uložen podle § 98 odst. 2 tr. zák. Při výměře trestu přihlédl soud ke všem hlediskům rozhodným pro jeho výměru ve smyslu ustanovení §§ 23 odst. 1 a 31 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák.

Pokud jde o osoby obžalovaných, bylo z provedených důkazů zjištěno:

Obž. dr. Václav Benda (sv. 2 čl. 99-100) pochází z rodiny státního zaměstnance, jeho otec byl původně celník, při zaměstnání vystudoval práva a potom pracoval na Ústřední celní správě, naposledy ve funkci zástupce generálního ředitele. Matka pracovala jako úřednice OPBH. Oba rodiče již zemřeli. Manželka RNDr. Kamila Bendová pracuje v matematickém ústavu ČSAV. Z manželství se narodilo 5 dětí. V letech 1965-1969 obžalovaný vystudoval filosofickou fakultu UK a doktorát filosofie získal v roce 1970. V roce 1969-1970 krátce pracoval jako asistent filosofie na přírodovědecké fakultě UK. V letech 1970-1975 vystudoval matematicko-fyzikální fakultu UK a poté pracoval v letech 1975-1976 jako samostatný výzkumný pracovník ve Výzkumném ústavu železničním a v letech 1976-1978 ve Výzkumném ústavu matematických strojů. Poté až do svého zadržení byl zaměstnán v hotelu Meteor RAJ Praha 1. Podle posudku zaměstnavatele RAJ Praha 1 (sv. 2 čl. 51) měl dobrou pracovní morálku, byl ochotný a nebyly s ním žádné problémy. Podle opisu rejstříku trestů (sv. 2 čl. 52) nebyl dosud soudně trestán. Obžalovanému polehčovalo, že před spácháním trestného činu vedl řádný život pracujícího člověka (§ 35 písm. g, tr. zák.), naproti tomu mu přitěžovalo, že trestný čin páchal po delší dobu (§ 34 písm. g/tr. zák.).

Obž. ing. Petr Uhl (sv. 7 čl. 26) pochází z rodiny obchodního zástupce. Po ukončení studia v roce 1963 na ČVUT pracoval do roku 1969 na různých místech jako konstruktér, patentový referent a středoškolský profesor. Koncem roku 1969 byl vzat do vazby a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19.3.1971 sp. zn. 1 T 3/71 odsouzen pro trestný čin podvracení republiky spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2, § 98 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody na 4 roky. Této trestné činnosti se podle tohoto rozsudku dopustil tím, že s dalšími spoluodsouzenými od listopadu 1968 až do prosince 1969 na území hl. m. Prahy a jinde v nesouhlasu se socialistickým společenským řádem republiky vytvořili postupně protistátní skupinu nazvanou nejprve «Hnutí revoluční mládeže» a později «Revoluční socialistickou stranou», přičemž ve vzájemné součinnosti a spolupráci s dalšími osobami sestavovali a rozmnožovali různé písemnosti a letáky, jejichž obsah mohl vyvolat nesouhlas a odpor vůči socialistickému společenskému řádu, narušovat úsilí státních orgánů ke konsolidaci politických a hospodářských poměrů v republice, přičemž tyto

písemnosti ve větším rozsahu rozšiřovali a rozvíjeli mezi členy a dalšími osobami státu nepřátelskou propagandu, ohrožující politické základy republiky. Tento rozsudek Městského soudu v Praze byl změněn rozsudkem Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.6.1971 sp. zn. 11 To 18/71 pouze pokud jde o zařazení obžalovaného do nápravně výchovné skupiny s tím, že byl zařazen do II. NVS (viz zákl. spis čl. 147). Po odpykání trestu v roce 1973 nastoupil jako projektant v n.p. Potrubí Praha, kde pracoval až do 31.1.1978. Od 3.7.1978 až do svého zadržení pracoval v n.p. Mrazírny Praha. Podle posudku oborového podniku Mrazírny Praha (sv. 7 čl. 85) se rychle zapracoval a k jeho pracovní morálce nejsou žádné připomínky. V případě potřeby pracoval i ve svém volném čase. Uložené úkoly vždy splnil. Podle posudku předchozího zaměstnavatele Sigma Praha (sv. 7 čl. 86) je po pracovní stránce hodnocen kladně. Podle posudku ONV v Praze 2 (sv. 7 čl. 88) požívá v místě bydliště dobré pověsti. Jinak žádných akcí se nezúčastňuje. Obžalovaný je ženatý, jeho manželka Anna Šabatová je v domácnosti. Obžalovaný je otcem dvou nezletilých dětí, a to Pavla, nar. v roce 1975 a Alexandra, nar. v roce 1977. Polehčující okolnosti soud neshledal, obžalovanému přitěžovalo, že páchal trestný čin po delší dobu a že byl již pro trestný čin odsouzen (34 § 34 písm ch/g/ tr. zák.).

Obžalovaný Jiří Dienstbier (sv. 4 čl. 28-30) pochází z rodiny lékaře a po ukončení středoškolského vzdělání vystudoval filosofickou fakultu UK, kterou ukončil promocí v roce 1960. Již v posledním ročníku studia začal pracovat v Čs. rozhlasu v oddělení pro zahraniční vysílání jako redaktor. Po absolvování základní vojenské služby v letech 1960-1962 se vrátil do Čs. rozhlasu, kde v letech 1964-1969 působil jako zahraniční zpravodaj. Od roku 1970 pracuje v Projektovém ústavu výstavby hl.m. Prahy ve funkci dokumentátora až do svého zadržení. Obžalovaný je podruhé rozvedený a má vyživovací povinnost vůči 3 dětem pocházejícím z těchto manželství a ještě k jednomu dalšímu dítěti, narozenému mimo manželství. Podle posudku zaměstnavatele Projektového ústavu výstavby hl.m. Prahy (sv. 4 čl. 88-89) svěřené úkoly plnil dobře, samostatnou pracovní iniciativu však neprojevoval. Celkově je hodnocen jako pracovník, který pasivně plní pracovní úkoly, při zachování si svých negativních politických postojů ke všemu ostatnímu. Podle posudku ONV v Praze 2 (sv. 4 čl. 92) v místě bydliště nepožívá valné pověsti, nezúčastňuje se veřejného života, přičemž do jeho bytu dochází závadová společnost. Rovněž podle zprávy o pověsti (sv. 4 čl. 87) nemá v místě bydliště dobrou pověst a stýká se s osobami trestanými pro kriminálně politickou činnost. Nemá kladný poměr ke státnímu zřízení. Podle popisu rejstříku trestů (sv. 4 čl. 85) nebyl dosud soudně trestán. Vzhledem k uvedenému hodnocení osoby obžalovaného soud neshledal žádnou polehčující okolnost, obžalovanému přitěžovalo, že trestný čin páchal po delší dobu (§ 34 písm. ch tr. zák.).

Obžalovaný Václav Havel (sv. 5 čl. 44-45, 78) pochází z buržoasní rodiny, jeho otec ing. Václav Havel byl stavebním podnikatelem, majitelem realit a spolujednatel velkorestaurací a barů paláce «Lucerna» v Praze 2 a na Barrandově. Po vychození základní školy v roce 1951 se vyučil v oboru chemie a v roce 1954 složil maturitu na večerním

gymnasiu. Od roku 1955 do roku 1957 studoval na ekonomické fakultě ČVUT, kdy studia přerušil a po neúspěšném pokusu přestoupit na Akademii muzických umění nastoupil základní vojenskou službu. Po jejím ukončení v roce 1959 byl rok zaměstnán jako jevištní technik a v letech 1960-1968 byl zaměstnán v divadle Na Zábradlí postupně jako jevištní technik, osvětlovač, tajemník, lektor a dramaturg. V této době absolvoval divadelní fakultu Akademie muzických umění při zaměstnání. Od roku 1968 má svobodné povolání. Obžalovaný je ženatý, bez zákonné vyživovací povinnosti. Jeho manželka Olga je v domácnosti. Z rozsudku Městského soudu v Praze sp. zn. 1 T 11/77 ze dne 18.10.1977 bylo zjištěno, že obžalovaný byl odsouzen pro trestný čin pokusu trestného činu poškození zájmů republiky v cizině podle § 8 odst. 1 k § 112 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 14 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 58 odst. 1 a), § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu 3 roků. Uvedeného trestného činu se dopustil tím, že jako čs. občan koncem roku 1975, nebo začátkem roku 1978 v Praze 2 nabídl dr. Prokopu Drtinovi, že ilegálně dopraví do zahraničí k publikaci obsáhlou třídílnou písemnost s názvem «Československo – můj osud – Paměti Dr. Prokopa Drtiny», ač mu bylo známo, že tato písemnost obsahuje řadu nepravdivých a zkreslených údajů o poměrech v republice a pro svůj protisocialistický obsah nemůže být v Československé socialistické republice publikována, písemnost převzal, předal jí Jiřímu Ledererovi, který prostřednictvím Otto Ornesta zajistil, že písemnost byla dne 24.4.1976 z ČSSR vyvezena Kanadským diplomatem Williamem Bonthronem a později Pavlem Tigridem dopravena do USA k publikování čs. emigrantovi dr. Jaroslavu Drábkovi, bývalému pracovníkovu vysíláče «Hlas Ameriky». Odvolání obžalovaného bylo rozsudkem Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. To 6/77 ze dne 12. ledna 1978 zamítnuto. Tímto dnem tedy rozsudek nabyl právní moci a zkušební lhůta běží do 12. ledna 1981. Podle posudku ONV v Trutnově (sv. 5 čl. 91, 92) se v letech 1958-1969 plně postavil na stranu reakce a na této pozici setrvává dosud. Stýká se s osobami pochybné pověsti na své chalupě, kterou zakoupil v obci Vlčice. Byl rovněž řešen odborem pro vnitřní věci ONV a bylo mu uloženo napomenutí. Podle posudku ONV v Praze (sv. 5 čl. 90) nemá žádný záznam v rejstříku přestupků – žádné bližší poznatky odbor pro vnitřní věci nemá. Vzhledem k uvedeným okolnostem soud neshledal žádné polehčující okolnosti, naopak obžalovanému přitěžovalo, že trestný čin páchal po delší dobu a že již byl pro trestný čin odsouzen (§ 34 písm. ch,) j) tr. zák.). Nyní souzené trestné činnosti se dopustil ve zkušební lhůtě předchozího odsouzení.

Obžalovaná Otta Bednářová (sv. 6 čl. 107) pochází z úřednické rodiny. Po absolvování střední školy vystřídala řadu zaměstnání. V roce 1948 se poprvé provdala a z tohoto manželství se jí v roce 1948 narodil první syn Jiří. V roce 1950 se rozvedla a poté se podruhé provdala, z tohoto druhého manželství se narodil v roce 1953 syn Jan. V roce 1956 se znovu rozvedla. Od roku 1950 pracovala jako redaktorka v rozhlasu a od roku 1963 v téže funkci u Čs. televize, kde v roce 1970 s ní byl rozváznut pracovní poměr. Poté vystřídala několik zaměstnání a v roce 1972 jí byl přiznán invalidní důchod.

Plný invalidní důchod jí byl změněn na částečný a nárok na důchod zanikl 24.5.1979. Od roku 1972 jako poživatelka invalidního důchodu byla zaměstnána jako domácí pracovní síla výrobního podniku svazu invalidů CSR Meta Praha. Od roku 1970 není politicky organizována, ani členkou žádné společenské organizace. Podle posudku tohoto zaměstnavatele (sv. 6 čl. 120-121) pracovala jako domácí dělnice a k její práci nebylo připomínek. Podle posudku ONV v Praze 4 (sv. 6 čl. 123) v místě bydliště žije uzavřeně, na veřejnosti dává najevo svůj negativní postoj k socialistickému zřízení. Žádných akcí se nezúčastňuje. Podle zprávy o pověsti (sv. 6 čl. 125) k jejímu chování v místě bydliště nejsou výhrady. Z opisu rejstříku trestů (sv. 6 čl. 118) bylo zjištěno, že obžalovaná nebyla dosud soudně trestána. Vzhledem k uvedené charakteristice obžalované soud polehčujících okolností neshledal, přitěžovalo jí, že trestný čin páchala po delší dobu (§ 34 písm. ch) tr. zák.).

Obžalovaná Dana Němcová (sv. 9 čl. 128-138) pochází z učitelské rodiny, po ukončení středoškolského vzdělání v roce 1952 byla ve školním roce 1952-1953 zaměstnána jako učitelka národní školy. Poté začala studovat na filosofické fakultě UK, kterou ukončila v roce 1958. V průběhu studií v roce 1955 se provdala za Jiřího Němce. Z tohoto manželství se narodilo celkem 7 dětí, z nichž dvě nedovršily dosud 18 let a to syn Jakub, nar. v r. 1967 a dcera Veronika, nar. v r. 1964. Vzhledem k počtu dětí byla obžalovaná v podstatě stále v domácnosti, vykonávala jen drobná zaměstnání jako psycholožka. V roce 1978 působila v TJ Praga a u Dopravního podniku hl.m. Prahy Metro. Nebyla nikdy politicky organizována, ani členkou nějaké masové organizace. Z opisu rejstříku trestů (sv. 9 čl. 203) bylo zjištěno, že obžalovaná nebyla dosud soudně trestána. Podle posudku ONV v Praze 2 (sv. 9 čl. 204) požívá v místě bydliště dobré pověsti. Veřejného života se nezúčastňuje. Podle zprávy o pověsti (sv. 9 čl. 205) je její vztah k socialistickému státnímu zřízení záporný. Obžalované polehčovalo, že až do spáchání trestného činu žila řádným životem pracujícího člověka a že při objasňování trestné činnosti napomáhala příslušným orgánům (§ 33 písm. g), j) tr. zák.), přitěžovalo jí, že trestný čin páchala po delší dobu (§ 34 písm. ch) tr. zák.).

Po zhodnocení všech rozhodných okolností dospěl soud k závěru, že u obžalovaného ing. Uhla

a obžalovaného Havla zvyšuje společenskou nebezpečnost jejich jednání ta okolnost, že již byli soudně trestáni, přičemž u obžalovaného ing. Uhla jde o speciální recidivu, u něhož uložený trest neměl patřičného výchovného účinku a obžalovaný Havel se nyní souzené trestné činnosti dopustil ve zkušební lhůtě předchozího odsouzení. U obžalovaného Bendy přihlédl k tomu, že byl zvláště iniciativní a většina schůzek se konala v jeho bytě. Soud proto odstupňoval tresty tak, že obžalovanému ing. Petru Uhlovi uložil trest odnětí svobody na 5 roků, obžalovanému Václavu Havlovi na 4,5 roků a obžalovanému dr. Václavu Bendovi na 4 roky. U obžalovaných Jiřího Dienstbiera a Otty Bednářové dospěl soud k závěru, že účelu trestu bude dosaženo trestem odnětí svobody uloženým na dolní hranici trestní sazby, to znamená 3 roků odnětí svobody.

Pro výkon trestu byli obžalovaní dr. Benda, Dienstbier, Havel a Bednářová zařazeni ve smyslu ust. § 39 a) odst. 2 písm. a) tr. zák. do I. nápravně výchovné skupiny, neboť nebyli dosud souzeni. Obžalovaný ing. Uhl podle § 39 a) odst. 2 písm. b) tr. zák. do II. nápravně výchovné skupiny, neboť v posledních 10 letech před spácháním trestného činu byl ve výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen za úmyslný trestný čin, přičemž podmínky pro použití odst. 3 cit. zákonného ustanovení nebyly shledány.

Pokud jde o obžalovanou Danu Němcovou, vzal soud v úvahu, že je matkou sedmi dětí, z nichž dvě jsou dosud nezletilé a dále okolnost, že trpí vážnou chorobou, což se projevilo i v průběhu hlavního líčení (viz čl. 210 zákl. spisu). Soud má proto zato, že jde o mimořádné poměry u této obžalované a že vzhledem k nim by použití stanovené trestní sazby bylo u ní nepřiměřeně přísné a že lze účelu trestu dosáhnout i trestem kratšího trvání. Proto za použití § 40 odst. 1 tr. zák. obžalované uložil trest odnětí svobody na dva roky. Dále vzal v úvahu dosavadní beztrestnost obžalované a především také tu okolnost, že při objasňování trestné činnosti napomáhala příslušným orgánům podstatě jako jediná ze všech obžalovaných. Soud má proto zato, že účelu trestu bude dosaženo i bez jeho výkonu a že jsou tedy dány podmínky pro použití ust. § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. Proto obžalované povolil podmíněný odklad výkonu uloženého trestu, přičemž podle § 59 odst. 1 tr. zák. stanovil tuto lhůtu v horní hranici, to znamená 5 roků, v níž obžalovaná bude muset prokázat, že tento předpoklad soudu byl skutečně důvodný.

Prokurátor navrhl rozhodnout i o zajištěných věcech u obžalovaných včetně zajištěných finančních prostředků. Protože k rozhodnutí bude nutno provést ještě další dokazování, které nemohlo být provedeno ihned, vyhradil si soud toto rozhodnutí ve smyslu ust. § 230 odst. 2 tr. zák. veřejnému zasedání.

Poučení: Proti tomuto rozsudku je možno podat odvolání, a to do 8 dnů od doručení jeho písemného vyhotovení k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím podepsaného soudu.

V Praze dne 23. října 1979

JUDr. Antonín Kašpar v.r.

L24

Odvolací řízení

Sdělení č. 158

(Podrobná zpráva o pravomocném odsouzení šesti signatářů Charty 77 a členů VONS)

20. prosince 1979 se konalo před Nejvyšším soudem ČSR veřejné zasedání, které projednalo odvolání šesti signatářů Charty 77 a členů Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných proti rozsudku městského soudu v Praze. Po více než 16 hodinovém řízení zamítl senát za předsednictví JUDr. Marie Dojčárové odvolání jako nedůvodné a potvrdil rozsudek soudu první instance, jímž byli obžalovaní uznáni vinnými z trestného činu podvracení republiky podle par. 98, odst. 1, 2 pís. a, b tr. z. a odsouzení: Petr Uhl k 5 rokům odnětí svobody ve II. nápravně výchovné skupině, Václav Havel ke 4 a 1/2 rokům odnětí svobody, Václav Benda (mluvčí Charty 77) ke 4 rokům odnětí svobody, Otta Bednářová a Jiří Dienstbier (mluvčí Charty 77) ke 3 rokům odnětí svobody (všichni v I. nápravně výchovné skupině) a Dana Němcová ke 2 rokům odnětí svobody s podmíněným odkladem na 5 let (viz sdělení č. 144 a 153). Dále senát vyhověl odvolání prokurátora ohledně trestu propadnutí věci a rozhodl, že většina věcí, zabavených při domovních prohlídkách (psací stroje, písemnosti, poukázky tuzexových korun apod.), propadá státu.

Veřejného zasedání se směli zúčastnit pouze nejbližší příbuzní obžalovaných, z toho Jan a Jiří Bednářové, Kamila Bendová, Olga Havlová, Ivan Havel a Anna Šabatová ml. jako odvolatelé. Generální prokuraturu zastupoval JUDr. Baláš, obhajobu JUDr. Klouza (O. Bednářová), JUDr. Lindner (P. Uhl), JUDr. Lžičar (V. Havel), JUDr. Němeček (D. Němcová), JUDr. Radvan (V. Benda), a JUDr. Tichý (J. Dienstbier).

Ihned po zahájení zasedání vznesli Petr Uhl a Václav Benda námitku pro podjatost prokurátora s odůvodněním, že prokurátor Generální prokuratury ČSR JUDr. Baláš rozhodl jak o uvalení, tak o prodloužení vazby, což odporuje par. 71. tr. ř., podle kterého může dvouměsíční vazební lhůtu prodloužit pouze nadřízený prokurátor, resp., že prokurátor JUDr. Baláš se v celé záležitosti zcela neúměrně exponoval (rozhodl o vzetí do vazby a jejím prodloužení, vedl dozor nad vyšetřováním, účastnil se hlavního líčení). Po poradě senátu byla námitka zamítnuta s tím, že prokuratura představuje monolitní orgán a soud je nezávislý. V průběhu zasedání vznesl též na příkaz mandantů a jménem všech obhájců advokát Otty Bednářové JUDr. Klouza námitku pro podjatost senátu vzhledem k účasti jeho členů při projednávání některých případů, které byly předmětem sdělení VONS. Po asi hodinovém odročení předseda Nejvyššího soudu ČSR rozhodl podle par. 31 tr. ř., že námitka není důvodná.

Při podání zprávy o stavu věci, provedené zběžně a mnohdy nepřesně předsedkyní senátu, soud zcela pominul skutečnost, že hlavní líčení před městským soudem se nezabývalo věcným důkazním řízením, t. j. prokazováním objektivní a subjek-

tivní stránky údajné trestné činnosti (např. ani jedno sdělení VONS nebylo čteno v plném znění). Četným návrhům a žádostem obžalovaných a advokátů o provedení důkazního řízení objektivním a důkladným rozbořem jednotlivých složek spisu nebylo vyhověno, naproti tomu byl přijat názor prokurátora, že dokazování se vymyká kompetenci odvolacího řízení. Soud též zamítl návrh Jiřího Bednáře, aby byl jako svědek vyslechnut vydavatel francouzské mutace časopisu Listy Jean-Jacques Marie, který přijel do Československa dosvědčit, že články některých obžalovaných publikoval v Listech bez jejich svolení.

V závěrečné řeči se prokurátor JUDr. Baláš zaměřil výhradně na politický aspekt celé záležitosti, obžalované označil za nepřátele společenského a státního zřízení a navrhl odvolání zamítnout. Trestní postih signatářů Charty 77 a členů VONS označil za výraz nezadatelného práva státu hájit svůj ekonomický systém adekvátními prostředky, přičemž se odvolával na příslušná ustanovení Charty OSN.

Obhájci se ve svých řečech zabývali především nedostatečností důkazního materiálu, neúplností důkazního řízení (opětovně zdůrazňovali, že se soud nezabýval konkrétním obsahem sdělení VONS, že nabyli slyšení původně navrhovaní svědci apod.), porušením zásady individualizace, zásady identity skutku (dle par. 177 a par. 220 tr. ř.), porušením presumpce nevinny atd. Požadovali pro své mandanty zproštění viny v plném rozsahu.

Po obhájcích vyjádřili stručně svůj návrh odvolatelé. Např. manželka Petra Uhla Anna Šabatová se zmínila o spontánním nesouhlasu pokrokové světové veřejnosti s pražským procesem. Mimo jiné sdělila senátu, že v pařížském divadle Cartoucherie se konalo divadelní představení, jehož scénářem je záznam hlavního líčení před městským soudem v Praze, tak jak jej po paměti zaznamenali někteří příbuzní obžalovaných.

Podstatné myšlenky závěrečných řečí obžalovaných přinášíme v příloze.

Od časného rána se před soudní budovou v Praze na Pankráci shromáždilo na 60 přátel obžalovaných, kteří se marně dožadovali vstupu do soudní síně. Několik minut po zahájení veřejného zasedání je začali příslušníci Veřejné bezpečnosti rozhánět. Nejprve vyzývali k rozchodu s odůvodněním, že «všechny pozvánky jsou už vydané a tady překážíte provozu na chodníku». Na námitky, že po chodníku stejně nikdo neprochází, reagovali příslušníci VB tím, že čekající začali vytlačovat. Protože přátelé obžalovaných odcházeli podle názoru VB příliš pomalu, jelo podél nich krokem policejní auto, z něhož megafon vyzýval: «Občané rozejděte se, toto shromáždění je protizákonné».

V průběhu dne bylo zadrženo více než 20 osob (seznam uvádíme v příloze), přičemž Milan Balábán, Rudolf Battěk (člen VONS), Jiří Gruntorád, Karol Sidon, Andrej Stankovič (člen VONS) a Julius Tomin byli odvezeni do Žehušic u Čáslavi a v pozdních nočních hodinách po výslechu rozvezeni po různých místech středních Čech, aby pak putovali 6 až 15 km k nejbližšímu vlaku.

Ze zahraničních hostů byli zadrženi Jean-Jacques Marie, který přijel svědčit k soudu, dále členové oficiální francouzské delegace, zástupci Amnesty International a zástupci Mezinárodní federace demokratických právníků. Např. již dopoledne intervenovali pan Mills ze Sdružení demokratických právníků a pan Goldmann z Amnesty International na ministerstvu spravedlnosti ohledně odvolacího řízení. Tajemník ministerstva spravedlnosti je ujistil, že příslušný pracovník Nejvyššího soudu jim umožní účast na procesu. Před soudní budovou však byli oba zadrženi, a zatímco pana Millse posléze policisté s omluvou propustili, pana Goldmanna okamžitě vyhostili z ČSSR. Také někteří další zástupci světové demokratické veřejnosti byli z ČSSR vyhoštěni jen proto, že se pokusili o účast na procesu s čs. obhájci lidských práv.

28.12.1979

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva,
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

Příloha I

Přikládáme záznam některých myšlenek ze závěrečných řečí obžalovaných. Při citacích si nečiníme nárok na přesnost, byly zaznamenány pouze na základě vyprávění účastníků veřejného zasedání.

Petr Uhl v závěrečné řeči zásadně odmítl způsob vedení hlavního líčení: «Soud první instance zcela nedbal zásady ústnosti. Důkazy se neprováděly. Předseda senátu JUDr. Kašpar «konstatoval» svazek. Např. kardinální důkazní materiál, svazek č. 17 – sdělení VONS – vůbec nebyl čten. Neznám termín «konstatování» důkazů, důkazy se mají provádět». Dále Petr Uhl uvedl konkrétní situace, kde byl zkrácen o možnost obhajoby (nevyslechnutí svědka Jean-Jacques Marie, přerušování závěrečné řeči apod.), a poukázal na nepřesnosti v rozsudku. Na závěr Petr Uhl řekl: «JUDr. Baláš posunul svým výkladem toto soudní řízení do politické roviny. Je dobré, že cítí potřebu podat vysvětlení, proč se vůbec soudí podle par. 98. JUDr. Baláš uvedl, že Závěrečný akt Helsinské konference je třeba považovat za celek a že nelze vytrhovat jednu z částí dohody. Ale právě to se používá proti nám, když se vytrhují lidská práva. Zmínil se též o ekonomické chartě OSN; k tomu lze jen dodat, že žádný dokument OSN nelze vykládat proti jinému dokumentu OSN, např. proti mezinárodním paktům o lidských právech. Na konec bych chtěl říci, že pocítuji radost z mezinárodní solidarity, která se nás týká».

Václav Havel doplnil obhajobu přednesenou u hlavního líčení před městským soudem mimo jiné těmito slovy: «Jak patrně, ani jediná ze základních skutečností, o které se rozsudek opírá, není dokázána. Údajné nepřátelství je dokazováno tím, že jsme se kriticky vyjadřovali k orgánům StB, prokuraturám, soudům. Tyto orgány jsou identifikovány se státním zřízením. Ale těžko někdo bude souhlasit s tím, že dr. Husáka mučilo socialistické státní zřízení, to udělaly konkrétní osoby... Pokud jde o hlavní líčení, mám k němu výhrady hlavně proto, že v něm nešlo o odhalení pravdy, ale o naše co nejrychlejší odsouzení. Není náhoda, že rozsudek je zmatečný. Žádám vás, abyste zrušili tento rozsudek,

•lek, který právem vyvolává nesouhlas a odpor...».

Václav Benda kromě toho, že upozornil na řadu nedostatků, které se objevily již při vyšetřování (obhájci nebylo umožněno účastnit se výslechu svědků, byly kladeny kapciózní otázky atd.), se zabýval politickým dopadem procesu se členy VONS: «Toto je, bohužel, politický proces. I kdybych si toho nebyl vědom od začátku, tak by mě o tom přesvědčily články v novinách i řeč pana prokurátora. Nutno hodnotit politický dopad rozsudku. Senát by si měl uvědomit, že VONS veřejně poukazoval na nespravedlivé odsuzování lidí do vězení za veřejné projevy jejich přesvědčení. Nastala paradoxní situace. My jsme nyní sami byli odsouzeni za veřejné projevování svého přesvědčení. Rozsudek tím jenom potvrdil oprávněnost činnosti VONS. Rozsudek ohrozil mezinárodní zájmy republiky a její sociální a státní zřízení více, než bychom to kdy mohli učinit my.

Ota Bednářová v závěrečné řeči řekla: «Opakuji, že se necítím naprosto ničím vinna. Nemohu přijmout trest ani denní, natož tříletý, který mi byl uložen u soudu prvního stupně. U městského soudu jsem chtěla vysvětlit motivaci svého jednání – to mi nebylo umožněno, tak chci zde znovu opakovat svou zkušenost. Poznala jsem při veřejných rehabilitacích v 60. letech, jak bývalí svědci z procesů 50. let odvolávali své výpovědi a soudci litovali svých rozsudků, a jak všichni říkali, že tehdy o žádné nezákonnosti nevěděli. V 50. letech, bohužel, padly i rozsudky smrti: Clementis, Slánský aj... Slíbila jsem si, že už nikdy nebudu nečinně přihlížet nespravedlnostem. Neomluvilo mě ani to, že jsem tehdy byla mladá, bylo mi tehdy 23 let, ani to, že mlčela celá společnost. Proto jsem později podepsala Chartu 77. V duchu poslání Charty 77 jsem jednala a proto dnes stojím před soudem... Tento proces je veden proti čestným lidem, jsme osočováni z nepřátelství, my jsme však jednali v nejlepším úmyslu. Opět mám pocit, že je předem rozhodnuto...».

Jiří Dienstbier v závěrečné řeči m.j. řekl: «JUDr. Baláš citoval čl. 34 Ústavy – příznačně citoval jen část tohoto článku. Jde totiž o to, že každý občan je povinen dbát nejen státu, ale i společnosti pracujících. To už je trochu něco jiného... Sebekontrola mocenských orgánů neexistuje bez veřejné kontroly, to je dokázáno procesy 50. let, viz případ Slánského, Husáka, Urválka. Nikdo si nemůže činit nárok na neomylnost... Pojem «reálný socialismus» napovídá, že naše společnost není dokonalá a jde tedy o to, jakými cestami se bude dál ubírat. Vzájemný respekt rovnoprávných občanů, vyjádření názoru je cesta dialogu, odsouzení do vězení je cesta násilí...».

Na posledním plénu ÚV KSC řekl generální tajemník, že vnitropolitická situace je u nás příznivá; pak by neměl být problém propustit všechny politické vězně... Účelem trestu je napravit pachatele – mě ale nikdo dosud o žádné vině nepřesvědčil. Myslí si snad soud, že mám dojít k názoru, že je nejlepší mlčet? Tato země nepatří jen mocenským orgánům, ale i nám, kteří do toho taky máme co mluvit». Na konci závěrečné řeči se Jiří Dienstbier zmínil o stém výročí narození Stalina: «Stalinův odkaz by měl být založen mezi fosilie, kam dávno patří».

Dana Němcová: « Jedna z mých pohnutek k činnosti ve VONS byla solidarita s mladými lidmi, kteří se necítili vinými a přesto byli odsouzeni pro nepřátelský postoj k republice. My jsme také označeni za nepřátele a za nás se staví naši přátelé a světová demokratická veřejnost. Tento ohlas se nedá organizovat ani zastavit a dosahuje takových rozměrů, že VONS byl např. přijat do Mezinárodní federace pro lidská práva s poradním hlasem v OSN.